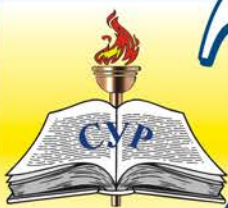

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії

Наши голоса

Місячник Союзу українців Румунії. XXX рік видання. № 318, грудень, 2020

Веселого Різдва!

Щасливого Нового 2021 року!

*І чужому навчайтесь,
Щі свого не цурайтесь...*

М. Шевчук

Наш голос

NAȘ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор – Ірина Мойсей
Редактори: Іван Ребошапка
Михайло Трайста

Редколегія:

Іван Арделян, Корнелій Ірод,
Іван Кідещук, Іван Ковач,
Микола Корнищан, Микола Корсюк,
Михайло Михайлюк, Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Раду Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони\Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;
E-mail: redactia.nasholos@gmail.com

Друкарня «RCR Print»,
Бухарест, Румунія
Redacția:
Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
București România

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ *Інтенційний аспект епістолярію Ольги Кобилянської*
- ❖ *Українське письменство Буковини в осягненні професора Володимира Антофійчука*
- ❖ *Молодість Романа Шептицького (1865-1899)*
- ❖ *«Головні редактори сьогодні вирішують, що читатимуть читачі завтра, – а це велика відповідальність» (Інтерв'ю)*
- ❖ *«На арфі господній...»: біблійний інтертекст у поезії Дмитра Загула*
- ❖ *In memoriam. Микола Корсюк відійшов у вічність*
- ❖ *Українська романістика Румунії: Трилогія Корнелія Ірода «Свято»*
- ❖ *Україніка Бухарестського університету – одна із складових румунської філології (LXII)*
- ❖ *Художньо-культурна діяльність як важлива частина загального виховання*
- ❖ *Берег з-між рік (Поезії)*
- ❖ *В понеділок після Фоминої неділі (Уривок з міні-роману)*
- ❖ *Свято. IV Ворог мого ворога (Уривок з роману)*
- ❖ *Епопея задунайських козаків (Уривок з драми)*
- ❖ *Із сучасної румунської прози: Дан Клаудіу Тенесеску «Шлях мавок» (Уривок з роману)*
- ❖ *Християнські читання «Гірчичне зерня» (Оповіді про основи християнського віровчення)*

За результатами парламентських виборів, оприлюдненими Центральним виборчим бюро, голова Союзу українців Румунії Микола-Мирослав Петрецький був переобраний до Палати депутатів, де він і надалі буде відстоювати інтереси як української громади Румунії, так й інших жителів населених пунктів, де українці співживуть з представниками румунської більшості та інших нацменшин.

У неділю 6 грудня 2020 року відбулись, мабуть, найбільш мляві парламентські вибори в історії посткомуністичної Румунії, після атипової кампанії, що пройшла в суворих умовах надзвичайної ситуації на території Румунії, котрі не допускали повноцінного та глибокого діалогу між кандидатами та виборцями.

Через пандемію, спричинену коронавірусом, та перехід виборчих дебатів переважно в онлайн-середовище, явка на виборах була дуже низькою, особливо в сільському середовищі.

На жаль, також були спроби маніпулювати та дезінформувати український електорат, включно й шляхом введення людей в оману щодо того, що кожна нацменшина має зарезервоване місце для свого представника у Парламенті Румунії.

У цьому контексті провід Союзу українців Румунії дякує всім, хто зрозумів важливість голосування та підтримав кандидатів від СУР у Палату депутатів. Так само, Союз дякує всім, хто долучився до цієї кампанії, вклав у це душу та доклав багато зусиль упродовж цієї непростой передвиборчої кампанії.

Довіра виборців зобов'язує нас діяти ще більш рішуче та ефективніше на благо громадян.

Хай благословить нас Господь Бог!

**РАЗОМ МИ ЗДІЙСНИМО
ЩЕ БІЛЬШЕ!**

Алла АНТОФІЙЧУК, доцент Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

ІНТЕНЦІЙНИЙ АСПЕКТ ЕПІСТОЛЯРІЮ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ

– До 157 роковин з дня народження письменниці –

Епістолярна спадщина письменників є цінним джерелом для осмислення їхнього світогляду, морально-етичних, духовних та життєвих орієнтирів. Саме в епістолярії письменник постає справжнім, незавульованим, щирим. Інформує про якісь події, репрезентуючи власну позицію щодо описуваного в листі, даючи оцінки певним явищам, подіям, висловлюючи своє ставлення до конкретних осіб, автор листа мимохіть зреалізовує певні наміри, задуми, помисли, інтенції.

Категорію комунікативної інтенції в українському мовознавстві розробила і детально описала в монографії професорка кафедри сучасної української мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Світлана Шабат-Савка. У праці «Комунікативна інтенція як міжрівнева лінгвістична категорія» читаємо: «Комунікативна інтенція – лінгвістична категорія з глибоким антропоцентричним підґрунтям, результат граматикалізації процесів мислення, інтелектуально-духовного світу мовної особистості, людських емоцій та почуттів. Широкий спектр інтенційних потреб мовця представлено комунікативно-модальними інтенціями, що їх в усно-розмовній або текстовій комунікації вербалізують висловлення; суб'єктивно-модальними інтенціями, що реалізуються за допомогою синтаксем і реченнєвих еквівалентів; дискурсивно-жанровими інтенціями, репрезентованими функціонально-змістовими конструктами й мовленнєвими жанрами»¹.

Саме комунікативна інтенція формує семантичну єдність епістолярного тексту, ядром якого є конкрет-

на я-інтенція автора: повідомлення, запитання, прохання, вибачення, відмова, обіцянка, спонукання, розповідність, запит тощо.

Аналіз епістолярної спадщини Ольги Кобилянської дає підстави стверджувати, що інтенції у так званому «чистому» вигляді реалізовані дуже рідко, зазвичай листи письменниці – це своєрідний мікс інтенційних виявів авторки.

Ольга Кобилянська. Фото ймовірно 1898 року.

У них спостерігаємо взаємодію різних намірів, як-от: у листі до О. Маковея інтенція повідомлення тісно переплетена з інтенцією розповідності, а в кінці епістоли – з інтенцією прохання, яка виражена у своєрідний спосіб – питальним реченням: «Хтіла-м писати до Вас зараз по приїзді, але не склалось так, якядумала. Я майже неустанно в товаристві, а рано іду на гору в ліс, де пересиджую аж до полудня, а там писати хоть би олівцем мені неможливо. Нині забирається на дощ, я осталась дома і тому можу Вам і другим відписати. Посилаю Вам гумореску. Знаю, що як лиш прочитаєте заголовок, будете

сміятися і подумаєте: «Знов Ніцше». <...> Тепер приходжу до другої точки, котру порушувати мені дуже і дуже прикро. Я хтіла Вас спитати, чи се справді річ неможлива, щоб «Буковина» платила за надіслані їй повісті, і платила, приміром, і мені?»².

Комунікативний намір вибачення в епістолярних текстах письменниці спостерігаємо буквально в кожному листі. У деяких випадках варто зазначити асиметрію змісту та форми, тобто я-інтенцію вибачення представляють мовні засоби я-інтенції прохання із семантикою наказу, пор.: «Не гнівайтесь, що клопочу Вам голову, хоть знаю дуже добре, що

¹ Шабат – Савка С. Т. Комунікативна інтенція як міжрівнева лінгвістична категорія. *Мовознавчий вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького: збірник наукових праць*. Вип. 21. Черкаси, 2016. С. 117.

² Кобилянська Ольга. Твори у 5 томах. Том 5. К.: Державне видавництво художньої літератури, 1962—1963. С. 278.

у Вас сила роботи, але я Вам кажу, мені так погано, погано...»³.

Тип адресата та листа є найголовнішими критеріями добору етикетних і нестандартизованих лінгвістичних засобів у тексті для вербалізації інтенції вибачення. Лінгвістичні засоби етикету використовують для «вираження найбільш частотних і соціально значущих комунікативних намірів»⁴. У комунікативних ситуаціях вибачення епістолярних текстів письменниці найчастіше причиною є вчасно не надана відповідь на отриманий лист, або затримка конкретних матеріалів адресата. Окрім цього, письменниця перепрошує за обсяг листа, його зміст, композицію, спосіб написання.

Аналіз етикетних формул вибачення, що ними послуговується Ольга Кобилянська в епістолярному спілкуванні, засвідчує, що найчастіше інтенції вибачення зреалізовано дієсловом наказового способу з семантикою вибачення «даруйте»: «В кожному разі даруйте, що не відписала я Вам зараз»⁵. Такі інтенції можуть бути оформлені за допомогою етикетного вигука «перепрошую»: «Перепрошую ще раз, що не відписала-м зараз на Ваше письмо, і прошу ласкаво о пояснення взглядом згаданих часописів, щоб я змогла якнайскоріше вислати все потрібне»⁶. Подеколи вислови із семантикою прохання вживані письменницею з метою репрезентувати вибачення: «Здоровлю Вас щиро, і прошу – не майте жалю до мене. Я сама під тим терплю...»⁷.

Епістолярна комунікативна інтенція прохання безпосередньо пов'язана із вибаченням. Ольга Кобилянська завжди просить пробачення за завдані клопоти, пов'язані з її проханням, як-от: «Перепрошую дуже, що приходжу нині з прозьбою, а то просила би-м Вас дуже, ласкава пані, подати мені адресу редакції ілюстрованої часописі «Leipziger illustrierte Zeitung» і з ласки своєї написати, чи при ній не є співробітником звісний писатель Emil Franzos або чи не є він сам одвічальний редактор тієї часописі?»⁸.

Окремі листи до Осипа Маковея чи Лесі Українки, які містять вислови прохання, оформлені Ольгою Кобилянською у жартівливому тоні, наприклад: «Маю до Вас ще одну просьбу. Переводжу тепер для Марко

Вовчок. <...> І так я б, власне, просила Вас, чи би Ви не написали вступне слово до новел Марко Вовчок. <...> Єсли б у Вас було настільки серця узгляднити отсю мою просьбу, то я, може, і згодилась би на тее забути і дарувати Вам Ваш гріх, яким прогрішились Ви супроти мене в Кімполунгу!»⁹.

Лінгвістичними засобами вираження інтенції прохання є суб'єктивно-модальні я-вислови та етикетні формули, як-от: «Будьте ласкаві передати слідуочі чотири мої нариси редакції «Буковини», а, властиво, пану Маковееві для «Неділі». При тій нагоді прошу йому сказати, щоб покорегував мову, бо я сама знаю, що не володію ще нею чисто як слід, а властиво, роблю грубі граматикальні хиби, де їх роблю – не знаю, але відчуваю інстинктивно, що роблю їх»¹⁰ або: «Будьте ласкаві, коли стане у Вас часу, написати мені о дещо про себе і Ваші праці»¹¹.

Зазвичай, висловлюючи прохання про певну послугу, Ольга Кобилянська описує епістолярному адресатові причини і обставини цього прохання. У такий спосіб письменниця зреалізовує й інтенцію самовиправдання, оскільки, на її думку, зловживає часом реципієнта і гарними стосунками з ним: «Що чувати з виданням «Землі» в Харкові? Наколи б можна видати там ще раз ту книжку, я би там видала і другу часть, бо збираюсь сеї зими написати ще і другу, себто послідню часть, бо життя само дало мені до того матеріалу. Будьте ласкаві, напишіть про те. А те і матеріально порятувало б мене, те видання, і уможливило б виїзд навесні слідуочого року ще раз в купелі; і було б для мене великим «здобутком». Простіть, що пишу так одверто, але мені здається, що до Вас можу по щирості говорити і Ви не возьмете мені сього за зле»¹².

В епістолярній комунікації Ольги Кобилянської специфічною є реалізація комунікативного наміру відмови, оскільки, у розумінні письменниці, дати відмову адресатові – означає поставити його в безвихідне становище. Саме тому епістолярні фрагменти відмови насичені емоційно-оцінними експресивними засобами.

(Продовження на 6 с.)

³ Там само. С. 288.

⁴ Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. К.: Академія, 2004. С. 200.

⁵ Кобилянська Ольга. Твори у 5 томах. Том 5. К.: Державне видавництво художньої літератури, 1962—1963. С. 261.

⁶ Там само. С. 264.

⁷ Там само. С. 432.

⁸ Кобилянська Ольга. Твори у 5 томах. Том 5. К.: Державне видавництво художньої літератури, 1962—1963. С. 273.

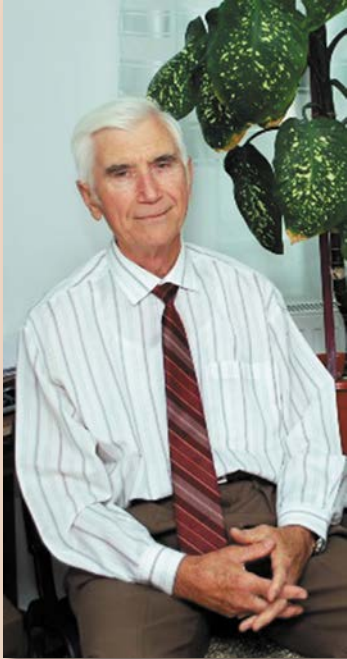
⁹ Там само. С. 285.

¹⁰ Там само. С. 274.

¹¹ Там само. С. 570.

¹² Там само. С. 581.

Вітаємо з нагородою!

Учений-україніст, професор Бухарестського університету і почесний професор Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, редактор журналу «Наш голос» Іван Ребошанка 30 грудня 2020 р. став лауреатом літературно-мистецької премії імені Ольги Кобилянської в номінації «Популяризація української культурної спадщини у світі».

Щиро вітаємо, шановний колего!

Бажаємо Вам міцного здоров'я, невичерпної творчої енергії та нових щедрих ужинків на ниві україністики та журналістики!

ІНТЕНЦІЙНИЙ АСПЕКТ ЕПІСТОЛЯРІЮ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ

(Продовження з 5 с.)

Найяскравіше комунікативна інтенція відмови представлена в листі до Савина Абрисовського від 27 жовтня 1899 року. Саме в цьому епістолярному тексті спостерігаємо реалізацію непрямої відмови: «На вступі Вашого листа Ви мені представилися, а я на вступі свого листа прошу Вас передовсім, щоб Ви мені вірили і ніяк не думали, що я пустими фразами воюю; щоб от так лиш «позбутися». Я б Вас просила, щоб Ви мені вірили, що мені жаль, що я тепер Вашої сестрички до себе взяти не можу. Я могла Вам се зараз по прочитанні Вашого письма сказати, лиш я вагалась Вашій зболілій душі прикрість завдати. А однак мушу се вчинити. В нас тісне мешкання. Маємо тепер лиш три кімнати... (бачите, я сподіваюсь), в одній мешкають родичі, в одній два брати-правники з Вашим малим кузенком Стефановичем з Кут, а в третій я. Але, бачите, моя кімната... гей... гей... які метаморфози переходять з нею не раз! Звичайно то вона є кімната літератська. Але дуже часто буває якимось салоном і заїжджою кімнатою. Ще частіше – місце всяких фамільних дебат (а наша родина численна), дискусій політичних, симпатичних і антипатичних... причім бідний характер літератський ховається десь

в кут і страшенно терпить. Окрім того, кімната моя найменша. Если я ще до того додам, що моя мати єсть дуже хоровета – (вона має серцеву недугу) і на мене припадає дуже часто обов'язок бути всім а всім в хаті – так, може, повірите, що Вашій сестрі не було би в мене тепер надто мило. Не знаю... може, коли пізніше зможе в мене побути... може за рік, за півроку – а тепер се цілком неможливо. Если б воно було лиш почасти можливо – я би Вам Ваше бажання ніколи не відмовила»¹³. Як бачимо, письменниця не бажає іти на відкритий конфлікт з адресатом, ховає невдоволення виконати прохання, проте разом з тим не хоче образити адресата. Усе це зумовлює використання мовних засобів непрямої відмови, а натомість письменниця виражає сподівання на перенесення приїзду. Інтенція відмови зреалізована у листі завуальовано: письменниця розповідає про своє становище, побутові незручності, що згладжує сприйняття епістолярним адресатом відмови.

Отож, комунікативна інтенція є пронизуючою категорією епістолярію Ольги Кобилянської, яка втілена у висловах-повідомленнях, висловах розповідності, проханнях, вибаченнях, висловах-відмовах та ін., які, гармонійно переплітаючись, формують цілісну канву епістолярного тексту письменниці.

¹³ Кобилянська Ольга. Твори у 5 томах. Том 5. К.: Державне видавництво художньої літератури, 1962—1963. С. 432.

Іван РЕБОШАПКА

Українське письменство Буковини в осягненні професора Володимира Антофійчука

Друкування певної книги, перш за все, рекомендує її зміст, здогадливо заздалегідь підмічений видавцем уже в момент сприйняття видавничої пропозиції – зазвичай, значно рідше, у залежності від наукового престижу автора-пропонувача, як, до речі, подібним чином цього року появилася у Бухарестському видавництві «RCR Editorial» фінансована Союзом українців Румунії книга «Буковинські образки. Статті, передмови, рецензії, спогади» Володимира Антофійчука, доктора філологічних наук, авторитетного професора, завідувача кафедри української літератури Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича, довголітнього викладача української літератури у Сучавському університеті «Штефан чел Маре», Почесного доктора цього ж вузу, відмінника освіти України, заслуженого працівника освіти України, удостоєного нагородами України, лауреата багатьох премій, члена Національної спілки журналістів і Національної спілки письменників України, автора багатьох літературознавчих монографій та понад 200 статей, опублікованих в Україні, Польщі та Румунії.

Як впливає з її підзаголовка («Статті, передмови, рецензії, спогади»), книга вміщає надто багато різновидних матеріалів, сповнених майже неохопною «повінню» фактажних даних й рідкісних деталей, з якими дати собі раду не під силу пересічному читачеві, а то й декому з-поміж літературознавців-професіоналів України, зокрема Буковини, але й Румунії, з-поміж тих, які цікавляться літературою румунсько-української/буковинської суміжності. Усвідомлюючи, правдоподібно, цей факт, що може обумовити еventуальне неповноцінне сприйняття цієї дуже вартісної книги, її автор пропедевтичним способом ознайомлює читачів із багатим її змістом, подаючи у своєму передньому слові «Від автора» (с. 5-6) корисний орієнтаційний «ключ», який полегшує сприйняття «строкатого» змісту книги й увиразнює власну інтенцію, тобто «спробу осмислити особливості українського письменства Буковини в просторово-часовому, жанрово-стильовому й контекстуальному вимірах, у його зв'язку зі світовим і загальноукраїнським літературним процесом». Сконкретизована у «Буковинських образах» спроба настільки масштабного осмислення

письменства Буковини у всіх його вимірах, як підкреслює автор, є, де факто, першою працею такого виду в літературознавчій науці. До цієї, можна б оцінити, знаменитої праці подібні спроби здійснили Олекса Романець та Федір Погребенник у 1958 р., Олександр Губар, Степан Діхтяр, Олекса Романець та Леонід Чернець вісьмома роками пізніше, Богдан Мельничук та Микола Юрійчук разом з колективом кафедри української літератури ЧНУ у 2001 та 2003 рр., але в кожному з цих видань, у силу історичних обставин, щось бракувало із багатющої словесної скарбниці Буковини. Володимир Антофійчук, вивчивши українську періодику міжвоєнного часу, архівні джерела, публікації Союзу українців Румунії, «поринув, – як сам зізнається, – у нурт досить інтенсивного літературно-мистецького життя Буковини», надолуживши прогалини попередніх подібних видань оприлюднюванням менш відомих чи замовчуваних «здебільшого із ідеологічних причин» українських письменників.

Названа по-скромному авторською «спробою», праця «Буковинські образки» видатного літературознавця Володимира Антофійчука є цінним науковим здобутком, вповні своєчасним і надто цікавим для літературознавців, в яких, сподівається він [а воно так і буде, переконаний я], вона викличе «нові думки й дискусії». А це завдяки тому, що він, здається, уперше в історії українського літературознавства подає загальну інформацію про «утворення на теренах Румунії першої організації українських письменників з центром у Чернівцях» – питання, що так і напрошується до детального розгляду. Теж уперше, здається, у літературознавчу дискусію вводить зовсім новий акцент, зачислюючи українських письменників Південної Буковини до спільної картини буковинської літератури взагалі – допущення, яке, безперечно, може викликати бурхливі дискусії, мислими самим же Антофійчуком, оскільки, як пише він, «цей цікавий, навіть унікальний у художньому плані матеріал [читай: художній доробок південнобуковинських українських письменників – *I.P.*] потребує ширшого узагальнення і належного представлення в загальноукраїнському контексті». Про це питання мова піде згодом у даній статті.

(Продовження на 8 с.)

Українське письменство Буковини в осягненні професора Володимира Антофійчука

(Продовження з 7 с.)

Надто цікаве й уперше здійснене в українському літературознавстві намагання автора, як він зізнається, «бодай в загальних рисах відтворити окремі сторінки історії українського письменства Буковини в художній єдності обидвох її частин – Північної і Південної» зірко постає сприйняттям «строкатого» змісту книги послідовним розглядом її розділів крізь літературознавчу призму, яка сприяє виявленню вищезгаданих автором двох його дослідницьких цілей: 1/ відтворення в загальних рисах окремих сторінок всього буковинського простору, і, по можливості, їх доповнення іншими, детальними фактами [декому із обізнаних з літературою читачів зазвичай подібні фактологічні дані – відомі – *І.Р.*]; і 2/ дуже цікаве, навіть спокусливе намагання відтворити сторінки літератури обидвох буковинських частин «в їх художній єдності» – зовсім комплексне питання, справжній «пробний камінь» навіть для досвідченого літературознавця, наукова екзегеза якого може подати цілу «палітру» поглядів – ствердних чи заперечних, доповнюючих або дискусійних і т.п.

Перший розділ книги «Тарас Шевченко і Буковина» своїм містким змістом, перш за все, цікавий для материкових шевченкознавців, але не менш цікавий він і для європейського та світового шевченкознавства, бо в ньому вперше документовано виявлено, так би мовити, територіальне поширення сприйняття Шевченка у маргінальних українських землях, в яких представники передової інтелектуальної громадськості [інші – іноземного походження] захоплювалися на гуманістичні та волелюбні ідеї Шевченка, починаючи з етапу зародження буковинської шевченкіани (1861-1886 рр., – Юрій Федькович, Йоганн Георг Обріст, Карл Еміль Француз), далі – на етапі її подальшого становлення (1887-1901 рр., – Омелян Попович, Степан Смаль-Стоцький), на етапі буковинської шевченкіани першого десятиріччя ХХ ст., яка постала на двох рівнях: 1/ науково-популярному і

2/ на суто науковому. Перший рівень шевченківських заходів конкретизували популярні праці (Денис Лукіянович), вшановуючі матеріали, друквані у публікаціях «Руська рада», «Буковина», «Народний голос», святкові концерти та виступи Осипа Маковея, Данила Харов'юка, Володимира Кміцикевича та, особливо, Степана Смаль-Стоцького і Сильвестра Яричевського на святкуваннях не тільки у Чернівцях, але й у селах Буковини. Стосовно другого, наукового рівня буковинської шевченкіани, слід згадати, що питання про значення Шевченкового слова в історії Буковини, відзначає Володимир Антофійчук, вперше було оприлюднене у своїй святковій промові на «шевченківських вечерницях у Чернівцях» Степаном Смаль-Стоцьким 10 березня 1901 р. Науковий рівень

буковинської шевченкіани детальніше втілюється у заняттях із студентами того ж Смаль-Стоцького, присвячених творчості Шевченка, від яких він вимагав, крім детального знання тексту твору «щодо змісту і щодо ритму», але й «докладний розбір [твору]; слово за словом, думка за думкою, сполука речень, зв'язок із попереднім» [мимовільно пригадую: коли молодим асистентом бухарестської кафедри славистики я, паралельно відвідував усі заняття славнознавчого професора румунського і порівняльного фольклору Міхая Попа, той принагідно сказав мені, що проходячи у міжвоєнному періоді студентське стажування у Празькому університеті, слухав лекції... Степана Смаль-Стоцького. Тоді я ще не знав, хто такий

Смаль-Стоцький, і не допитувався у Міхая Попа, а зараз жалію, бо була нагода дізнатися про, здається, невідому сторону діяльності буковинського вченого і, таким чином, виявити невеличкий «місток» зв'язку між українською і румунською культурами].

На прокладений Степаном Смаль-Стоцьким шлях ступили його вихованці Дмитро Наколишин, Омелян Цісик, Михайло Навроцький, Василь (?) Федорович, Платон Лушпинський, з-поміж яких найбільшого успіху в галузі шевченкознавства досяг Василь Сімович (1880-1944), належно представлений Володимиром Антофійчуком.

Аспекти буковинської шевченкіани цікаво виражено [правдоподібно, детальніше ніж у материковій шевченкіані] у підрозділі № 5 «Великий «Кобзар» у житті й творчості буковинських письменників кінця XIX – початку XX століття» Юрія Федьковича, Сидора Воробкевича, Ольги Кобилянської, Євгенії Ярошинської, Івана Діброви, Сильвестра Яричевського. Невідому шевченкіану останнього представлено в статті з однойменним заголовком – «Невідома шевченкіана Сильвестра Яричевського» (с. 77-80).

У шостому підрозділі «Столітній ювілей Шевченка на Буковині» першого розділу книги показано на основі численних складних суспільно-історичних даних цієї святкової події, – акцентує Володимир Антофійчук, – у «періоді, позначеному загостренням міждержавних і міжнаціональних відносин, наростанням національно-визвольних ідей, вибухом Першої світової війни», внаслідок якої дві антагонічні держави – Австро-Угорська і Російська імперія – розпалися. У заходах столітнього Шевченкового вшановування автор відзначає участь Мирона Кордуби, Ілька Поповича, Теодора Галіпа і, не в останню чергу, Степана Смаль-Стоцького. Варті уваги представлені сучасним читачам наукові появлені з нагоди столітнього ювілею статті Степана Смаль-Стоцького «Світове значення поезії Шевченка» (1912), «Ідеї Шевченкової творчості» (1914) та Сильвестра Яричевського «Поет любові і протесту» (1914), перевиданої в наше час Володимиром Антофійчуком німецькою, українською та румунською мовами. Тема столітнього Шевченкового ювілею наявна і в тогочасних румунських відгуках і статтях, представлених у недавній праці «Pagini ale șevcenkianei din România» – «Сторінки румунської шевченкіани», аналітично осмисленій автором у толковій студії даної його книги.

Стосовно питання поширення Шевченкового сприйняття на Буковині Володимир Антофійчук підтверджує власне положення єдності обидвох сторін Бу-

ковини рідкісними, надто цікавими, перш за все, для нас, тутешніх, вперше поданими інформаціями про те, що соті роковини Шевченка, поряд з багатьма містами і селами Північної Буковини, по-святковому відзначалися і в ряді південнобуковинських місцевостей, як міста Серет, Радівці, Ґура Гуморулуй, Кимпулунґ, і в довколишніх селах, як Киндешти, Роґожешти, Кліт (що належить до румунського села Арборе), далі – Качіка та невеличке село Майдан (два останні населені й поляками). Деталі про шевченківські святкування у цих місцевостях варто б почерпнути з відповідних досліджених автором джерел і надрукувати у публікаціях Союзу українців Румунії. Читачів вони б зацікавили, а діячам у сфері культури додали б бажаного ентузіазму.

У першому розділі книжки порушено й інше важливе питання шевченкознавства – «Тарас Шевченко і Біблія» – широко аналізоване у материковому шевченкознавстві та у статтях вищецитованої двомовної праці «Сторінки румунської шевченкіани». Корисним доповненням сторінок цієї праці є книжка Євсебія Фрасинюка «Просвітлене Шевченкове слово», яка появилася цього року за фінансуванням Союзу українців Румунії та збірка Івана Кідещука «Молитви і псалми Тараса Шевченка», яка найближчим часом має вийти з друку (обидві книги редагував Володимир Антофійчук). У порівнянні з досі написаним на тему «Тарас Шевченко і Біблія», у статті «Тарас Шевченко і Буковина. Апостол Правди», у книжці «Буковинські образки» автор подає нову, «свіжу» перспективу прочитання Шевченкової творчості – як конверсацію/комунікацію з Богом: поет як страждальник, подібно народному віруючому, всі свої фізичні й моральні почування екстеризує своєю глибокою релігійністю. Потрактований крізь призму модерної теорії комунікативної функції мови (англ. *Communicative function of language* – діалог, діалогічні моделі), цей аспект, напевно, привів би до збагачення «палітри» шевченкознавства новими екзегезними відтінюваннями.

Тематичний «стержень» другого розділу книги становлять спостереження автора, що постали на основі вивчення ним періодики міжвоєнного часу та архівних джерел, в яких він «відкрив для себе імена багатьох письменників, творчість яких з різних, здебільшого ідеологічних причин замовчувалася». Це, безперечно, є корисним надолуженням «прогалин» досьогоднішнього українського літературознавства, отож і заслугою автора.

(Далі буде)

Микола ВЕГЕШ, Ірина Люба ГОРВАТ

МОЛОДІСТЬ РОМАНА ШЕПТИЦЬКОГО (1865-1899)

(29 липня цього року вшанували 155-річчя від дня народження
Митрополита Андрія Шептицького)

(Продовження з № 316-317)

Продовжувач справи майбутнього Митрополита Йосиф Сліпий у статті, присвяченій молодим рокам Андрія Шептицького, слушно розмірковував: «Вже в молодечім віці дадуться не раз запримити ті черти, які ясно виступають у людини в повні літ в його праці, в характері душі, в цілій творчості. Бо в молодечих літах зачинають снуватися перші мрії, вириваються перші пляни, які з часом набирають сильної основи і стають метою цілого життя. Певна річ – вони улягають в пізніших роках зміні, справляються, з рожевого квіту опадає не один листочок, романтичний полет перемінюється в поважну при задуму, акти ставляться в міру сил і умовин, але звичайно їх основний тон остає той самий»²⁸. На формування світогляду Митрополита впливали безліч факторів, однак найголовнішу роль, безперечно, відіграла родина, його батьки. Необхідно погодитись із твердженням одного із сучасних дослідників, що у середині XIX століття в Галичині через шлюб поєдналися два могутні графські роди: Фредрів та Шептицьких²⁹. 1 жовтня 1861 р. Софія із славетного роду Фредрів одружилася зі землевласником Яном (Іваном) Кантієм Шептицьким й оселилася в Прилбичах, маєтку чоловіка.

Софія Фредро-Шептицька

Про маму майбутнього Митрополита нам більше відомо перш за все завдяки книжці Олени Данути Манькут, яку є всі підстави оцінювати як чи не єдину біографію Софії Шептицької³⁰. Вона народилася 21 травня 1837 р. у Львові в родині подружжя Олександра та Софії Фредро й під час хрещення її назвали Софія Людвіка Цецилія Констанція. Як тоді було прийнято, діти заможних батьків одержували, як правило, домашню освіту. Для цього наймали приватних педагогів. У 1842 р. першою вчителькою малої Софії стала Адель

Дефорель, яка до родинного дому Фредрів у Беньковій Вишні приїхала зі Швейцарії. Тоді ж О. Фредро також запросив чеха Юзефа Свободу, який навчав Софію живопису та німецької мови. У своїх спогадах, які видані в чотирьох томах польською мовою і чекають перекладу українською, Софія яскраво описала своє родинне помістя: «Бо я любила ту Бенькову Вишню більше, ніж тоді вміла собі це усвідомити. Я впивалася простором садів, свободою, співом птахів та тишею села... Так дивно, несвідомо, однак із деякою розкішшю я відчувала, що мене оточує якась велика гармонія; я й сьогодні пам'ятаю те відчуття купелі в чомусь, що любила, розуміла, що проникало в мене завдяки усім органам чуття»³¹. Щасливе життя у Беньковій Вишні було нетривалим. Після початку селянського повстання в Галичині 1846 року подружжя Олександра і Софії Фредро змушені були переїхати до Львова, а згодом до Парижа. Протягом 1853-1855 рр. Софія з мамою відвідає Німеччину, Бельгію та Францію, що теж вплине на формування її світогляду, вона одержить глибокі знання, стане талановитою художницею, навчиться писати літературні твори. Додамо, що Софія вільно володіла крім польської німецькою, французькою та англійською мовами, що

дозволило їй Сліпому стверджувати: «була жінчина високоосвічена..., нижних почувань і високої культури ума і ще більше серця»³². На ці риси характеру Софії звертали увагу й інші її сучасники: «Була одною з істот найвисших і найшляхотніших у своїм поколінні... Моральна звершеність так висока, як рідко: інтелігенція знаменита і дуже виобразована: в товариських зносинах «мудра повага – злучена з добротою, але і з веселістю»³³.

²⁸ Сліпий Йосиф. Про молодечий вік нашого Митрополита. Богословія: науковий тримісячник. 1926. Т. IV. Кн. 1-4. Львів: Богословське наукове товариство. Львів, 1926. С. 6.

²⁹ Матковський Іван. Д-р. Казимир граф Шептицький – отець Климентій: польський аристократ, український ієромонах, Екзарх Росії та Сибіру, Архимандрит Студитів, Праведник народів світу, блаженний Католицької Церкви. 1869-1951. Біографія. Львів, 2019. С. 45.

³⁰ Манькут Олена Данута. Софія з Фредрів Шептицька / переклад з польської О. Мандрики. Львів: Свічадо, 2016. 152 с.

³¹ Там само. С. 8.

³² Сліпий Йосиф. Про молодечий вік нашого Митрополита. Богословія: науковий тримісячник. 1926. Т. IV. Кн. 1-4. Львів: Богословське наукове товариство. Львів, 1926. С. 8.

³³ Там само.

**Садиба Олександра Фредро в селі Вишня
Львівської області**

Про глибокі знання, володіння іноземними мовами та літературний хист Софії згодом написав К. Королевський: «Вона мала ще свіжу пам'ять, писала своєю рідною мовою – польською; і, можливо, саме вона розпочала французький переклад (спогадів – Авт.), який передали мені одночасно з одним із п'яти примірників оригіналу, передрукованих на машинці; там були численні цитування листів французькою мовою... Це твір матері, котра пише для своїх рідних; у розповідь вплетено особисті роздуми, в яких постійно відчутно великий неприродний розум, позбавлений будь-яких сентиментальних перебільшень»³⁴. Ми ще не один раз будемо звертатися до літературної спадщини Софії Шептицької, особливо коли йтиметься про молоді роки її найвідомішого сина.

Біограф Софії Шептицької О. Манькут пише про величезний вплив на формування її характеру і поглядів батьків. Олександр Фредро «дбав про розвиток своєї доньки (уроки малювання, гра на фортепіано та гімнастика), а насамперед про її добре виховання, вчив шляхетности та чемности у ставленні до всіх: осіб милих і немилых, слуг та гостей, своїх та чужих. Він не терпів прихованих насмішок, шепотіння, глузливих поглядів. У домі Фредрів цього ніколи не було. Софія ще з дитинства інстинктивно відчувала, що шляхетне, а що малодушне, і цього без найменших роздумів уникала»³⁵. Що стосується матері Софії, то вона «сумлінно берегла домашнє вогнище. Щедро обдарована розумом та іншими здібностями, вона намагалася жити в тіні свого чоловіка. Він адміністрував маєток, а дружина опікувалася внутрішніми справами господарства. Вона розпоряджалася грошима і мала цілковиту свободу в керуванні домом, дбала про те, щоб усе було зроблено добросовісно та вчасно. Чоловік не цікавився подробицями... Софія була доброю матір'ю і дбала про

своїх дітей, однак ніколи не розпещувала їх. Її саму виховували у строгості і після прикрого життєвого досвіду, вона вважала слухним виховувати так само своїх дітей. Тому, коли донька інстинктивно шукала тепла та близькості матері, вона, глядячи їй по голові, при цьому говорила: «Не привчайся до ніжностей, бо в житті ними хіба що знудишся»³⁶. Крім батьків величезний вплив на формування особистості Софії мала вже згадувана Адель Дефорель, дружина Максиміліана Фредра Праскеда, внучка найстаршої сестри Олександра Фредра Ванда Островська та священник Самуїл Пясецький – перший «свідок» її сповіді.

Учителя малювання Юзефа Свободу брат Андрея Казимир Шептицький вважав найкращим у тогочасному Львові. Безперечно, що саме він привив Софії любов до малювання. Немаловажне значення мали численні поїздки за кордон родини Фредрів, зокрема відвідини Лувру, уроки малювання Ніколо-Франсуа Чіффларта. Хоча Софія скромно вважала себе непрофесійною художницею, однак ті репродукції її картин, які помістила у своїй книзі О. Манькут, свідчать про великий талант майстрині. Йдеться, перш за все, про портрети Софії Яблоновської Фредро – матері Софії, батька Олександра Фредро та власні автопортрети. На це звернув увагу Л. Гузар: «Графиня студювала живопис у Парижі, а спеціалізувалася на портретних зображеннях. Свої портрети, як і літературні твори, адресувала тільки членам сімейного кола й ніколи не виставляла на широкий огляд, за винятком портрета її брата Александра, який виставили на показ у паризькому «салоні» в 1855 р. Образи св. Йосифа, святих Ігнація та Франциска, Найсвятішого Серця Христового прикрашають церкви Кракова, Жовкви та Брухналя»³⁷.

Цікавилася Софія театром, що було закономірним для дочки визначного польського драматурга, та розмаїтою літературою. Серед книг, які найбільше її вразили – «Ярмарок у Кенітці» Ч. Діккенса, «Повстання 30-го року» Й. Шпаціра, «Історія десяти років» та «Сатири» І. Красицького, «Характери» Л. Бругера, «Щоденник» Е. Сувестра, «Наслідкування Христа» Т. Кемпійського. Добре знала вона й творчість батька, адже «у деяких аспектах театральний світ, що його в ранньому періоді жили комедії Олександра Фредро, а згодом Станіслава Висп'янського, досяг видатних успіхів»³⁸.

(Продовження на 12 с.)

34 Королевський К. Митрополит Андрей Шептицький (1865-1944) / пер. з фр. Я. Кравець. Вид. 2-ге, виправл. Львів: Свічадо, 2016. С. 29-30.

35 Манькут Олена Данута. Софія з Фредрів Шептицька / переклад з польської О. Мандрики. Львів: Свічадо, 2016. С. 14.

36 Там само. С. 17.

37 Гузар Л. Андрей Шептицький митрополит Галицький (1901-1944) провісник екуменізму. Вид. друге. Жовква: Місіонер, 2015. С. 38.

38 Дейвіс Норман. Боже ігрище. Історія Польщі / перекл. з англ. Петра Таращук. К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2008. С. 564.

МОЛОДІСТЬ РОМАНА ШЕПТИЦЬКОГО (1865-1899)

(Продовження з 11 с.)

На думку сучасних істориків «окреме місце в польській літературі посідає драматург і поет, галицький консерватор і австрофіл Александр Фредро, який здобув популярність своїми комедіями, в яких висміював звичаї тогочасної шляхти («Дівочі шлюби», «Дами і гусари»)»³⁹. Стислу, але досить влучну, оцінку Софії Шептицької зробив один один із найвідоміших біографів її сина Є. Небесняк. «Можна сказати, – писав він, – що всією своєю постановою вона уособлювала правдивий ідеал християнського материнського благочестя. Від свого батька вона успадкувала літературний талант, окрім цього, ніби сама природа подбала про те, щоби її загострені естетичні почуття знайшли своє відображення в живописі, залюбки віддавалася пані Софія і вивченню історичних хроні та спогадів різних визначних особистостей і творів світил історичної науки свого часу, коротко занотовуючи для себе всі деталі, що її цікавили»⁴⁰.

Батько майбутнього Митрополита Ян (Іван) Кантії Шептицький народився 1836 р. й належав до польської знаті, хоча ніколи не цурався і не забував свого походження. «Він ретельно збирав родинні пам'ятки, відвідував монастирі й інші архіви з історичними документами в пошуках згадок про свій рід. На стінах у родинному маєтку в Прилбичах висіли портрети предків»⁴¹. Цю картинну галерею в Прилбичах згодом згадуватиме Андрей. В одному з листів до матері він напише: «Ти пригадуєш, що Тато нам, дітям, часто пояснював і згадував наших предків, портрети яких висіли в його робітні, чи, як ми його кімнату звали, в канцелярії. З усіх портретів вбилися в мої пам'яті три портрети: єпископа Варлаама й митрополитів Атанасія і Лева. Усі вони були ченцями-василіанами, але всі вони були якось інакші: Варлаам чомусь мені здався тихим, покірним ченцем, повним любові до Бога, милосердя до людей і наче б закоханим Атанас: цей мав щось лицарського у собі, своїми чорними, гострими очима він пронизував наскрізь людину, з цих очей і високого чола біла воля, сміливість, а враз із цим відвага й повсякденна готовність боронити Бога й Його чесноти перед злом світу, а слабим людям

давати помічну руку. Знову ж зовсім іншим здався мені митрополит Лев, чи як Тато звав його світським ім'ям, дядько Людвик. Аристократ із куртуазійною усмішкою на устах, свідомий зручності слова й закоханий у мистецтві (адже ж це він докінчив будову собору св. Юра у Львові), робив на мене враження дипломата, в якому сплелося людське із божеським, ця багатогранність людини, для якої ніщо людське не є чуже»⁴².

Іван Шептицький започаткував велику домашню бібліотеку, багату на рідкісні унійні друки. Вона налічувала близько шість тисяч томів. Родинна книгозбірня Шептицьких містила, ймовірно, певну частку книг Софії Шептицької. Ймовірно, що до прилбичької бібліотеки влилась також частина книг Александра Фредра, який помер у Львові в 1876 р., адже згадується серед колекцій гр. Шептицьких «кована скриня» з його архівом. Отже, майбутній митрополит виростав серед книг, які любив читати, а згодом і колекціонувати. Сучасна дослідниця Ірина Качур справедливо зауважила, що «фактично бібліотека, складена з усіх книг, набутих Митрополитом Андреем,

Ян (Іван) Кантії Шептицький, батько Андрея Шептицького

ніколи в цілості не існувала. Якби Митрополит був колекціонером у традиційному сенсі цього слова і зберігав усі куплені, подаровані та придбані іншим способом книги, він без перебільшення став би власником найбільшої української приватної книгозбірні усіх часів. Але він увійшов в історію як найбільший меценат і благодійник української культури, який через засновані та щедро обдаровані ним книгозбірні – Станиславівської капітули, Митрополитальної бібліотеки, Церковного, а згодом Національного музею, «Студіону», зробив доступними українському народові пам'ятки світового та національного духовного надбання»⁴³. Однак, це буде пізніше...

Попри любов до книг, мистецтва і шанування своїх предків, Іван Шептицький був власником земель, які передалися йому по спадщині. Власність Шептицького станом на 1879 р. налічувала 3 500 моргів (0,56017 гектара). До цієї частки зараховувалось місто Лаців з навколишніми селами: Доманіж, Черкаси, Малонез, Надольці, Підгайці, Буда Желязна, які нині адмі-

39 Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2002. С. 340.

40 Небесняк Є. Митрополит Андрей. Обширне популярне видання про галицького митрополита Слугу Божого Андрея Шептицького (1865-1944). Рим – Львів: Салвід [Видавництво оо. Салезіян східного обряду]. 2003. С. 22.

41 Гузар Л. Андрей Шептицький митрополит Галицький (1901-1944) провісник екуменізму. Вид. друге. Жовква: Місіонер, 2015. С. 37.

42 Дванадцять листів о. Андрея Шептицького до матері / Упор. Г. Меріам-Лужницький. Львів: Світ, 1994. С. 16.

43 Качур І. Книгозбірня Андрея Шептицького: від Прилбич до Митрополитических палат. Записки Львівської національної бібліотеки України імені В. Стефаника. Збірник наукових праць. 2015. Випуск 7 (23). С. 54-55.

ністративно належать до повіту Томашовського Любелського воєводства. Під Львовом сім'я володіла 4 000 австріяцькими моргами (0,5755 гектара) у селах Прилбичі, Брухналь, Чолгині, Підлуби Великі і Малі. У нинішньому Жидачівському повіті Шептицькі володіли 2 500 австріяцькими моргами у селах Дев'ятниках, Кологорах та Ятвягах. 2 200 австріяцьких моргів належало у Кросненському повіті (нині Польща) у селах Корчині, Спорному і Венглювці⁴⁴.

І. Шептицький, попри свою господарську діяльність, активно займався політикою. Доказом цього є обрання 1869 р. І. Шептицького спочатку до Галицького крайового сейму (каденція 1870-1876 рр.), а пізніше до Австрійського парламенту (каденція 1870-1871 рр.). Вибори до крайового сейму відбулись 16 листопада 1869 р. У липні 1869 р. він одержав титул шамбеляна (придворний чин високого рангу), а 16 вересня 1871 р. диплом графа імперії. Оскільки титул передавався по спадковості, то разом із батьком до цієї гідності було віднесено і дружину Софію Шептицьку та синів⁴⁵. 11 жовтня 1871 р. І. Шептицького знову було обрано послом Австрійського парламенту, але в березні 1873 р. він разом з іншими представниками польської аристократії склав свій мандат, протестуючи проти зміни виборчого законодавства. До речі, батько Андрея підтримав ініціативу введення русько-української мови у навчальну програму львівської гімназії, а в 1876 р. домагався створення фонду допомоги греко-католицьким священикам, яких переслідувало на Холмщині російське самодержавство. У період із 1870 до 1912 рр. І. Шептицький був незмінним депутатом Галицького крайового сейму, окрім каденції 1877-1882 рр., коли не взяв участі у виборах. Й. Сліпий писав, що І. Шептицький був у добрих взаєминах з багатьма відомими людьми того часу, «передовими діячами і вченими проф. Шараневичем, проф. Огоновським, Петрушевичем, др. Олесницьким, Сушком та іншими»⁴⁶. Необхідно погодитись із слушним зауваженням І. Матковського, що «однією із визначальних тем майбутніх досліджень могла б стати його політична діяльність у Яворівському повіті, де проживав та багато років виконував обов'язки голови ради повіту»⁴⁷.

Подружжя Софії та Івана Шептицьких надзвичайно поважали один одного, ця родина була глибоко віруючою. Софія «захоплювалася його рішучістю у вчинках та відповідальністю. Це був чоловік зі сильним характером,

незламними принципами, вимогливий до себе та інших. Вирізнявся своєю незалежністю у судженнях та висловлюваннях. Тому Софія зважала на його думку та охоче прислухалася до його порад. Іван Шептицький не належав до завсідників салонів. Його, як і Софію, не приваблював аристократичний світ. Саме ця риса його особистості найбільше подобалася Софії. У чоловікові вона цінувала насамперед релігійність, яку він не афішував, але й не приховував. Їй глибоко запали в серце слова Івана, сказані в день заручин, що з Богом їм буде добре... Софія намагалася пізнати зацікавлення та уподобання чоловіка. Знала про його переваги та недоліки. У характері чоловіка її непокоїла лише певна впертість. Вона усвідомлювала, що ця риса характеру може бути причиною напруження в сім'ї, але вірила, що з допомогою спільних зречень вони зможуть перемогти усі труднощі... Майбутнє показало, що вплив Софії спричинив позитивні зміни у характері чоловіка. Бо жінка має дар безпосереднього, глибокого розуміння іншої людини, й водночас здатність вихоплювати та оцінювати прояви людської особистості. Завдяки цьому жінка допомагає чоловікові зрозуміти себе і реалізувати сенс притаманного йому способу буття. Їхнє подружжя було вдалим...»⁴⁸.

Подружжя Шептицьких мало семеро синів. Перший син Степан народився 1 жовтня 1862 р., але невдовзі помер у віці двох років у листопаді 1864 р. 8 листопада 1863 р. народився Юрій, на якого батьки поклали великі надії, однак передчасно пішов із життя 18 лютого 1880 р. «Багато я перенесла втрат у житті, – пізніше пригадувала С. Шептицька, – а все-таки ще сьогодні мушу ствердити, що жакливішої депресії, як при смерті тої первородної дитини, я ніколи більш не переживала, може, тільки тому, що як дитина, так і душевне терпіння, були первородні. Я любила його пристрасно й дико страждала. Через декілька тижнів вид і голос другого сина, тоді однорічного Ізя (Юрія), були для мене справжнім стражданням. Очікуваною дитиною я ні не тішилася, ні задля неї не здержувалася у своїх жаялах. До крайньої втоми я ходила по кімнатах або по найдальших стежках городу, й коли ніхто не міг мене бачити, ні чути, та у приступах якоїсь тваринної туги я голосно стогнала. Як лошиця іржить за лошатком, так я стогнала й радше хотіла вирватися та втекти до моєї дитинки»⁴⁹. 26 липня 1865 р. побачив світ Роман, за ним Казимир, Олександр, Станіслав і Лев. (Далі буде)

44 Матковський Іван. Д-р. Казимир граф Шептицький – отець Климентій: польський аристократ, український ієромонах, Екзарх Росії та Сибіру, Архимандрит Студитів, Праведник народів світу, блаженний Католицької Церкви. 1869-1951. Біографія. Львів, 2019. С. 52.

45 Там само. С. 59-60.

46 Сліпий Йосиф. Про молодечий вік нашого Митрополита. Богословія: науковий тримісячник. 1926. Т. IV. Кн. 1-4. Львів: Богословське наукове товариство. Львів, 1926. С. 7.

47 Матковський Іван. Д-р. Казимир граф Шептицький – отець Климентій: польський аристократ, український ієромонах, Екзарх Росії та Сибіру, Архимандрит Студитів, Праведник народів світу, блаженний Католицької Церкви. 1869-1951. Біографія. Львів, 2019. С. 61.

48 Манькут Олена Данута. Софія з Фредрів Шептицька / переклад з польської О. Мандрики. Львів: Свічачо, 2016. С. 75-76.

49 Шептицька Софія. Молодість і покликання о. Романа Шептицького. Львів: Видавництво «Свічачо», 2015. С. 17.

Віктор ГРИГОРЧУК

«Головні редактори сьогодні вирішують, що читатимуть читачі завтра, – а це величезна відповідальність»

Інтерв'ю з головним редактором журналу *Esouri ucraïnene* (Українські відлуння), доктором філологічних наук, лектором Клузького університету імені Бабеша-Бойоя Міхаєлоу Гербіл

Esouri ucraïnene (Українські відлуння) – румуномовний літературно-культурний журнал, заснований у 2019 році спочатку як додаток журналу *Наш голос*, з листопада цього ж року отримав статус самостійного періодичного видання Союзу українців Румунії. На його сторінках друкуються літературно-критичні, історичні, інформаційні матеріали, відомості про видавничі новини, про літературно-культурні події, літературно-художні портрети українських письменників Румунії та України, переклади з української літератури, популяризуючи українське письменництво Румунії, висвітлюючи літературне життя як нашої громади, так і материкової України, ознайомлюючи румуномовного читача з культурними цінностями українців.

штрихами окреслю свій освітній та професійний профіль. За фахом я – гуманітарій. Після закінчення педагогічної школи в Сігеті Мармаціей я навчалася на філологічному факультеті університету ім. Бабеша-Бойоя, російсько-румунська спеціалізація, маючи привілей формуватися професійно під керівництвом видатних викладачів: Маріуса Іліє Ороса, Лівіу Петреску (чоловіка відомої професорки Йоани М. Петреску), Г. Г. Нямцу, – це лише кілька славних діячів, які залишили вагомий слід у сферах, в яких працювали, а також підготували цілі покоління студентів. Далі слідувала

післяуніверситетська підготовка – магістратура та докторантура, і після закінчення останньої у 2008 році я «опинилась» доктором філологічних наук. Паралельно з підготовкою в докторантурі (на очній формі навчання), я почала викладати, спочатку практичні курси та семінари з російської та української мов, а через кілька років мене призначили на посаду викладача української літератури на факультеті, який я закінчила. Цю посаду я займаю донині.

В.Г.: Деякі з читачів, кореспондентів та й письменників переконані, що робота редактора – виправляти орфографічні помилки та розставляти коми. Але суто коректування тексту може бути лише одним із численних обов'язків на цій посаді. Чим насправді займається редактор? Які його головні обов'язки?

М.Г.: Загалом працювати у галузі журналістики я почала не так давно, кількома роками тому, публікуючи рецензії в *Curierul ucraïnean* (румунськомовному *Українському віснику*), а обов'язки головного редактора журналу *Esouri ucraïnene* (Українські відлуння) для мене ще новіші, їх я почала виконувати з 2019 року. Тому, з огляду на власний досвід, скромний у порівнянні з моїми колегами, в яких за плечима багато років праці в цій галузі, можу сказати,

Віктор Григорчук: Шановна пані Міхаєло Гербіл, насамперед прошу Вас кількома біографічними штрихами розповісти про себе читачам журналу *Наш голос*.

Міхаєла Гербіл: Шановний пане Вікторе Григорчук, так сталося, що наша розмова відбувається 1 грудня – в Національний день Румунії, тому сьогодні особливо мене переповнюють почуття любові до моєї країни та вдячності нашим попередникам, які пожертвували своїм життям заради нашої свободи. У цьому сенсі на думку спадають слова Октавіана Палера, письменника моєї душі: «Для мене Румунія – це не просто країна. Це доля». Перефразовуючи румунського письменника та повертаючись до Вашого запитання, можу сказати, що для мене моє рідне село Верхня Рона Марамороського повіту, головне, поки в нім живуть мої любі батьки, – це моя доля. Я не буду вдаватися в класичні подробиці, пов'язані з хронологією моєї біографії, щоб не набридати читацькій аудиторії, лише кількома

щодо обов'язків редактора, справді, входить і граматичне коректування матеріалів, які надходять до редакції, однак, часто редактор змушений втручатися з лексичної точки зору у формулювання ідей, коли вони висловлені нечітко (незрозуміло) або позбавлені граматичних узгоджень і логіки. Крім того, я пишу як рецензії, так і статті про українських літературних та культурних діячів України та Румунії, щоб дати можливість румунським читачам якомога краще пізнати нашу багату й цінну культуру.

В.Г.: Які на Вашу думку є поширені міфи про роботу редактора?

М.Г.: Беручи до уваги те, що я недовго працюю в цій галузі, не можу відповісти на Ваше запитання, бо, справді, не знаю міфів, пов'язаних з роботою редактора. Підозріваю, що те, про що йшлося в попередньому запитанні, – один з них.

В.Г.: Є таке міркування, що робота із текстом – це завжди взаємодія людини, яка має власний стиль, із продуктом чужого стилю. Яке Ваше бачення щодо цього?

М.Г.: Цілком згідна з такою думкою. Справді, робота двох людей над одним текстом (якщо Ви маєте на увазі втручання редактора у чужий текст, запланований до друку) передбачає, безумовно, взаємодію двох у більшій чи меншій мірі різних поглядів на одну й ту ж тему, гармонійний симбіоз яких створює враження єдиного цілого.

В.Г.: Деякі «знавці» стверджують, що скоро редакторів замінять комп'ютерні програми. Що Ви могли б відповісти їм?

М.Г.: Дійсно, технології розвиваються із шаленою швидкістю, і витіснення людського фактора та його заміна технологічним елементом є, без сумніву, дійсними, а небезпека з різних точок зору, не буду вдаватися в подробиці, – очевидна і немінуча, тож сценарій, про який Ви кажете, цілком можливий. Але, як завжди, існує *але*, якою б досконалою не була б програма для редагування, не гадаю, що вона найближчим часом досягне, якщо взагалі колись досягне, такого рівня, щоб містити емоційну складову. Безперечно, віртуальний редактор зможе коректувати тексти граматично, можливо, він буде наділений і творчою складовою, тобто зможе підбирати найкращі вирази та синтагми, але я дуже сумніваюся, що він зможе передати ПОЧУТТЯ. І наскільки ідеальним не був би текст, навіть суперідеальним, гарним, виразним, без емоцій він буде неповноцінним, сухим, бідним. Тож у людей-редакторів є майбутнє.

В.Г.: Що потрібно, щоб стати редактором? Яка освіта, навички?

М.Г.: Не гадаю, що для того, аби стати редактором, потрібні певні освітні формальні чи іншого роду умо-

ви. Вважаю, що стати редактором може кожен, хто добре володіє мовою видання, у якому працює, обізнаний із культурою своєї країни, і не тільки, має багато вродженого чи натренованого терпіння, береться за справу скрупульозно, педантично та не в останню чергу володіє натхненням вибирати, як казав Аргезі, правильні слова, підбирати та упорядковувати отримані матеріали. Але, гадаю, що всі ці та інші властиві цій галузі навички та вміння формуються з часом.

В.Г.: За що особливо Ви любите свою роботу?

М.Г.: Я ніколи не роздумувала про це, чи то була надто зайнята працею, турбуючись, аби справи йшли добре, чи ніколи сама не запитувалась і, відповідно, не замислювалась, за що я люблю те, що роблю зараз, але Ваше запитання спонукає мене зробити це тепер. Я люблю свою роботу завдяки двом чудовим людям, яких доля поставила на моєму шляху і разом з якими я працюю над виданням журналу *Esougi ucraïnene* (Українські відлуння). Я маю на увазі пана Корнелія Ірода та пані Ірину Мойсей, від яких я вчилася і продовжую вчитися не тільки фаху, але й людяності. Отож, я люблю те, що роблю, в першу чергу, завдяки співпраці з ними, а, по-друге, завдяки задоволенню результатом, коли бачу, як щомісячно народжується плід спільної праці як редакційного колективу, так і кореспондентів.

В.Г.: На сьогодні Ви задоволені форматом та матеріалами, опублікованими в журналі *Esougi ucraïnene*, які Ваші плани на майбутнє?

М.Г.: Так, зараз я задоволена і матеріалами, і форматом журналу. Наразі не маю планів на майбутнє. Я ніколи не складаю планів, завжди сприймаю речі такими, як вони є, і тоді, коли вони є.

В.Г.: Скажіть, будь ласка, хто може надсилати матеріали для друку в журналі *Esougi ucraïnene*?

М.Г.: Усі, хто вважає, що має що сказати на теми, які відповідають профілю журналу. *Esougi ucraïnene* – літературно-культурний та інформаційно-просвітницький журнал

В.Г.: Відомо, що Ви переклали оповідання Михайла Коцюбинського на румунську мову і видали їх збіркою *Intermezzo*. Що саме спонукало Вас взятися за ремесло перекладача? Можливо, це був вплив рідних чи знайомих, або ж власні літературні зацікавлення?

М.Г.: Спочатку я взялася перекладати уривки з новели *Intermezzo* з чисто прагматичних міркувань, оскільки виникла така необхідність під час викладання української літератури студентам-румунам, які ще не достатньо добре володіють українською мовою, і треба було ознайомити їх зі зразками літературного світу Михайла Коцюбинського.

(Продовження на 16 с.)

«Толовні редактори сьогодні вирішують, що читатимуть читачі завтра, – а це величезна відповідальність»

(Продовження з 15 с.)

З часом переклади почали набирати чіткої форми й склалися у перший твір, перекладений повністю, який, власне, і дав назву збірці. Далі послідували переклади ще трьох творів: *Сон*, *Fata morgana* та *Цвіт яблуні*, що увійшли до збірки *Intermezzo*, яка вийшла у світ 2018 року за фінансуванням Союзу українців Румунії.

В.Г.: Які книжки і яких авторів Вам найбільше хотілося б перекласти українською? А які румунською? Чому саме ці твори?

М.Г.: Щодо перекладів на українську мову, то тут я почала співпрацювати із хорошою моєю подругою Людмилою Дорош, редактором журналу для дітей

Зі студентами, учасниками драматичного гуртка «Жар-приця»

Дзвоник, з якою разом перекладаємо байки й казки румунських класиків Йона Крянґе, Емілія Гирляну, Александру Міту, Міхаїла Садовяну, Міхая Емінеску та ін. з метою ознайомити юного українського читача з красою та специфікою румунської байки. Водночас ці переклади можуть використовуватись і як додатковий дидактичний матеріал на уроках української мови в початкових і середніх класах. Перекладені казки друкуються у *Дзвонику*. Щодо другого запитання, мені дуже хотілося перекласти роман Валер'яна Підмогильного *Місто*, оскільки зараз мене особливо переймає екзистенційна та літературна доля українських інтелектуалів, головно письменників, які належать до покоління Розстріляного відродження.

В.Г.: На вашу думку, переклад це просто фах, чи все ж таки талант? Іншими словами, чи кожен може стати хорошим перекладачем, чи це значною мірою вроджений хист?

М.Г.: Гадаю, і перше і друге, тобто і талант, і праця у рівній мірі. Перекладачем може стати кожен, хто

має талант тонко відчувати текст і досконало володіє обома мовами, з якої та на яку перекладає, і пізнає історію та культуру обох народів.

В.Г.: Який досвід, які знання та якості особливо важливі для перекладача художньої літератури?

М.Г.: У першу чергу, це знання літератури й соціально-політичного та культурного контексту, в якому жили й творили письменники, твори яких він планує перекладати, потім стилістична й синтаксична адаптація до мови перекладу. Звичайно, існує набагато більше правил, яких має дотримуватися перекладач, вони описані теоретиками перекладознавчої галузі прикладного мовознавства, але для себе я виділила два загальних принципи, яких має дотримуватися перекладач белетристики.

В.Г.: Скажіть, будь ласка, мрієте про письменницьку кар'єру? Чи є плани на майбутнє?

М.Г.: Ні, я не мрію про письменницьку кар'єру. Але, якщо колись так станеться, то *let it be*. Але, як і казала раніше, стараюсь не складати планів на майбутнє.

В.Г.: Пригадую, як під час мого навчання на кафедрі слов'янських мов Бухарестського університету викладачі того часу говорили нам: щоб стати успішним в університеті, а потім і в професії, потрібно бути наполегливим у навчанні та всебічно розвиватись. А зараз як?

М.Г.: І я своєю чергою – випускниця престижного університету, продукт школи клузької славістики, тож і я не можу не передати моїм студентам ті ж цінності, які прищепили мені та про які Ви кажете.

В.Г.: У вашій кар'єрі 20 років викладання на кафедрі Клузького університету імені Бабеша-Бойоа „через Ваші руки” пройшло багато поколінь студентів. Хто з них залишив гарне враження та задоволення від того, чого досяг у житті?

М.Г.: Не хочу називати поіменно, щоб когось не оминати. Тож перелічу лише галузі в яких працюють наші випускники зі спеціалізації *українська мова і література*, деякі з них відзначились не тільки на національному, а й на міжнародному рівнях, це: мультинаціональні й національні компанії, освіта, авіакомпанії (одна із моїх випусниць працює стюардесою), прикордонна служба, нафтові компанії та ін. Безперечно, більшість наших випускників – це успішні люди із хорошою кар'єрою. І навіть якщо на нашу спеціалізацію не поступає велике число студентів, бо вона не така популярна, як інші, приміром,

як англійська, азіатські чи нордичні мови, в тому є і своя перевага, бо ми маємо можливість працювати з ними тісніше, можемо слідкувати й направляти кожного зокрема, а це згодом відображається на їх кар'єрах, здебільшого успішних, що, безумовно, нас дуже тішить.

В.Г.: Серед студентів, які зараз перебувають на факультеті, де Ви викладаєте, є також студенти, які виявляють схильність до письма і можуть продовжити розвиватися у цій сфері як письменники, перекладачі, журналісти тощо?

М.Г.: Так, я відмітила двох студентів, котрі люблять і можуть писати, але ще зарано робити висновки. Побачимо, що буде в майбутньому. Я пильно стежу за ними, заохочую їх писати.

В.Г.: Ваше кредо, улюблений вислів.

М.Г.: О, їх так багато, прекрасних фраз, цитат, що кожного разу, коли натрапляю під час читання на новий такий вислів, то негайно ототожнююсь із ним. Але, у будь-якому разі, все залежить від емоційного стану в той момент, коли сприймаєш той чи інший меседж. Автори висловів, які мене особливо вразили, це вчорашні безсмертні: Т. Шевченко, Ф. Достоєвський, М. Гоголь, Шекспір, Оскар Вайлд, Ернест Хемінгуей, Джордж Орвелл і т.д, а також і сьогоднішні безсмертні: Штефан Манасія, Джелу Наум, Амос Оз, Грегор фон Реццорі, Євгеній Водолазкін, Патрік Зюскінд і т.д., і т.д., і т.д. Є дуже багато висловів і цитат, які мене вразили та які у певний момент я вважала своїм переконанням.

В.Г.: Що б Ви порадили нашим читачам? На які книжки з української літератури варто звернути увагу?

М.Г.: Будучи людиною емоційно-інтелектуального складу характеру, я – прихильниця старої моди. Ніколи не змогла б зрадити класиків, тож моє захоплення Василем Стефаником чи Миколою Кулішем, чи Іваном Франком, чи Михайлом Коцюбинським залишається незмінним. Але, звичайно, є прозаїки й поети сучасні та постмодерні, яких я читаю з особливим захопленням. Михайло Семенко, Микола Зеров, Марія Матіос, Галина Тарасюк, Сергій Жадан – лише кілька видатних імен вчорашньої та сьогоднішньої української літератури, твори яких варто читати.

В.Г.: Що такого, про що я не спитав, Ви хотіли б розповісти, вважаючи цю інформацію корисною читачам Нашого голосу?

М.Г.: Зараз не можу сказати, що такого хотіла б додати до всього вже сказаного. Але, безперечно, після того, як це інтерв'ю буде надруковане, в моїй голові вертітимуться думки, мовляв, треба було сказати ще те й те, й інше, треба було сказати інакше тут, і там, і ще деінде. Мені завжди так трапляється. Я завжди щось би додавала, щось змінювала, але завжди вже після... Така вже людська натура.

В.Г.: І на кінець традиційне побажання читачам журналу Наш голос.

М.Г.: У передодень Нового року бажаю читачам Нашого голосу міцного здоров'я, радості та приємних читань. На многії літа!

В.Г.: Пані Міхаєло Гербіл, дякую Вам за чудову, цікаву і щирю розмову.

М.Г.: І я Вам дякую.

Літературно-культурний календар „Нашого голосу”

ГРУДЕНЬ

4 грудня

• 134 роки від дня народження Івана Дошівника (1886 – 1973), українського письменника.

6 грудня

• 69 років від дня народження Василя Пасенчука (1951 р.), кореспондента публікацій Союзу українців Румунії, першого заступника голови СУР.

9 грудня

• 77 років від дня народження Василя Баршая (1946 – 2019), українського поета..

12 грудня

• 64 роки від дня народження Терези Шендрою (1956 р.), української журналістки, редактора «Українського вісника».

27 грудня

• 51 рік від дня народження Марії Штефан (1969 р.) – кореспондента та редактора українських газет, викладача.

28 грудня

• 67 років від дня народження Ярослави-Оресі Колотило (1954 р.) – кореспондента публікацій Союзу українців Румунії, громадського діяча.

Володимир АНТОФІЙЧУК, Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

«НА АРФІ ГОСПОДНІЙ...»: БІБЛІЙНИЙ ІНТЕРТЕКСТ У ПОЕЗІЇ ДМИТРА ЗАГУЛА

(Продовження з № 316-317)

А тепер повернемося до питання, чому Микола Зеров не помітив (а чи насправді не помітив?) у циклі Дмитра Загула «На біблійні теми» обробок з пророків Єремії та Осії, тих творів якими цей цикл відкривається. Мабуть, вся суть у їх змісті, у прозорому натяку на реалії тодішньої дійсності. Образно кажучи, на межі, як уже мовилося, двосвіття, тобто радощів і печалей, акцентованого переспіваними з Пісні пісень та Еклезіяста, Дмитро Загул побачив наближення трагічних реалій сучасної йому дійсності і поспішив у художній формі висловити до них своє особливе ставлення та сповістити про це громадськість. Очевидно, Микола Зеров у цій ситуації вважав за краще промовчати, щоб якимось чином не наражати на небезпеку самого поета. Щоправда, могли бути й інші причини.

А зараз про текст і підтекст цих обробок.

Професор Юрій Ковалів точно підмітив, що «переживання національної катастрофи і масштабної деградації під лицемірними гаслами спонукали Д. Загула до перечитування Св. Письма, ремінісценції якого часто спостерігалися в його ліриці»²⁹. Так, ліричний герой вірша «Хто подасть моїй голові воду...», написаного за мотивами книги пророка Єремії, почувается, що він, як і його народ, «у неволі / Невідривне ярмо волочить». Він, як і пророк, – чужий серед свого народу, намагається заховатися «в безлюдній пустині» від «гіркого плачу», від отих проклятих «вічних рабів», які не усвідомлюють свого становища.

Ті ж профетичні мотиви з іще більшою художньою силою втілюються в поезії «Де сурма уст твоїх, пророче...» – переспіві пророка Осії. Разом із інвективами «Народ мій слухати не хоче! / Оглух, осліп і занімів» тут виразно звучить мотив навали агресорів з півночі, що несе з собою нове поневолення народу, схильного до відступу від національних традицій і релігійних переконань, рабського смирення й покори:

Де сурма уст твоїх, пророче?
Де голос велетнів-громів?

Народ мій слухати не хоче,
Оглух, осліп і занімів!

Гряде! летить орел півночі
На непокірний, грішний край.
До сурми! праведний пророче!
Тривожну пісню їм заграй!³⁰

Коментуючи процитовані вище рядки, професор Богдан Мельничук відзначає: «Після більшовицького перевороту в жовтні 1917 р. для Д. Загула стало очевидним, що «орел півночі», перефарбувавшись у червоний колір і прикрившись емблемою серпа і молота, не відмовляється від своїх хижих намірів щодо України»³¹.

Уконтекстівірша-пересторогитреба звернути особливу увагу на три наступні строфи, в яких причини поневолення біблійного народу войовничими сусідами легко прочитуються у світлі української дійсності 1918 р. Весь текст твору подається від імені Бога-Творця, який дорікає обраному народові за поклоніння чужим богам, нехтування власними духовними цінностями, що й стало причиною добровільного рабства:

Вони закинули завіт мій,
І потоптали мій закон,
Мій народ мене не гідний,
Піде до Ассура в полон.

Вже не допоможуть їм нічого
Не мною мазані царі!
Ні образ ідола чужого,
Ні дим кадил на вітарі.

Вони до Ассура ходили
За власним горем, як осли,
Чужих богів понаводили,
Додому пута принесли!³²

Мотив навали з півночі набув багатогранної мистецької трансформації у збірці «Мара» та деяких інших віршах, що до неї не увійшли.

Загалом збірка «З зелених гір», особливо цикл «На біблійні теми, помітно продемонструвала відхід від

²⁹ Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець XIX – поч. XXI ст.: У 10 т. – Т. 3: У сподіваннях і трагічних зламах. – К.: ВЦ «Академія», 2013. – С. 92.

³⁰ Загул Д. З зелених гір: Поезії. – К.: Час, 1918. – С. 74.

³¹ Мельничук Б. «Ти кажеш: брат... Я кажу: кат і хам!» (28 серпня – 125 років від дня народження Дмитра Загула) // Буковинський журнал. – 2015. – Ч. 4 (98). – С. 17.

³² Загул Д. З зелених гір: Поезії. – К.: Час, 1918. – С. 74.

романтичної поетики і поворот до символістського дискурсу в поезії Дмитра Загула, введення тих «нових настроїв і відповідно їм нових символів», до чого поет закликав у згаданій нами статті «Шукання». Власне ці наполегливі шукання засвідчує і один із віршів збірки:

Моя душа – то ангел раю,
Упавший херувим.
Чужим між рідними блукаю,
Даремно щастя тут шукаю...
Не тут, не тут мій дім!

За недосяжною красою
Блукаю серцем скрізь;
Щодня вмиваюся сльозою,
А смутку, смутку не загою
Росою власних сліз³³.

Наступні збірки «На грані» та «Мара», а також вірші 1919-1920 рр., опубліковані в «Музагеті», «Мистецтві» та «Літературно-науковому Віснику» засвідчують цілковите сформування Дмитра Загула як поета-символіста.

Орієнтація на біблійні образи, мотиви, алюзії, поетико-стилістичну систему Біблії є ознакою символістського світогляду Дмитра Загула, його модерністських шукань нових шляхів і мистецьких засобів вираження, національної одежі для сакрального слова.

Цикл «На біблійні теми», збірка «Мара» (Пам'ятка з червоного року), а також окремі вірші Дмитра Загула 1910-х – початку 1920-х років, навіяні мотивами й образами Старого й Нового заповітів, органічно вписуються в українську символістську поезію другої хвилі. Маю на увазі збірку «Панахидні співи» (1914 – 19[15]), поеми «Золотий гомін» (1917) і «Скорбна мати» [1918], цикл «Сотворіння світу» (1918), поезії «Дух народів горить, дух народів – мов жрець» (1915), «Послав я в небо свою молитву...» [1916 – 1917], «І являвся мені Господь...» [1916 – 1917], «У собор» (1917), «Не Зевс, не Пан...» (1918), «Війна» [1918], «Месія» [1918], «Пам'яті тридцяти» [1918], «Хто ж це так із тебе насміються смів?» [1918], «Зелена неділя» [1920] та ін. Павла Тичини, цикл «Мислі» (1918) і «Різдвяний сонет» (1920) Максима Рильського, «Христос отаву косив» (1918), «Гуни» (1918), «Одкровення Святого Івана» (1918) Якова Савченка, «На пасіці» (1918) Олекси Слісаренка та ін. З цих та інших творів впливає ще одна надзвичайно цікава тема, варта окремого ґрунтовного дослідження, пов'язаного із своєрідністю

функціонування біблійного матеріалу в українській символістській поезії 1910-х років.

У 1925 р. харківський Держвидав України випустив у світ збірку Дмитра Загула «Наш день», до якої увійшли вірші 1919 – 1923 рр. Її зміст дав підстави тодішній критиці заявляти про поета як такого, що «твердо й свідомо» стає «під червоний прапор пролетарської революції»³⁴, який «з долини символізму» піднімається «на висоти конструктивного та революційного реалізму»³⁵. Справді, як відзначає сучасний дослідник Юрій Ковалів, «у збірці «Наш день» (1925) важко було впізнати вчорашнього вишуканого символіста й формаліста-музагетівця». Вона була майже всуціль переповнена ультрареволюційною семантикою, властивою «пролетпоезії» та панфутуристичному віршуванню, міфізацією жовтневого перевороту («Жовтневий вихор», «Привіт осінньому»), міленарними фантомами («Майбутнє»), засудженням «буржуазної» Європи («Захід», «Братам поза межі», «Ворожим городам»), ентеерівськими новаціями («Авіопісня») тощо»³⁶.

«Сьогодні я не той, що вчора», – чи то із переконанням, чи то із сумом зізнавався Дмитро Загул в одному з віршів збірки «Наш день», поспішно заходившись змінювати не лише свої політичні та естетичні орієнтири, а й тексти раніше написаних віршів. Так було, наприклад, із поезією «Марія і Мара» («Чи не марні марію мрії...»), яка увійшла до однойменної збірки (1921), виданої, за твердженням автора, без його відома.

Так завершувалася творчість «закінченого артиста слова», як відзначалося в рецензії Євгена Маланюка на збірку «Наш день», уміщеній у празькому «Студентському віснику» (1926, ч. 5). «Проставлений під кожною п'єсою рік написання, – наголошувалося в ній, – дає ключ до розуміння тих зривів і зиг'загів – в книжці, які вражають читача, і з'ясовує наочно, як пекельна советська державна машина послідовно нищить нам помітних поетів і письменників українських»³⁷.

Так завершувалося вільне життя поета, сповнене нових творчих задумів. Арешт 22 лютого 1933 р. перервав його. Відтак – сфабрикована кримінальна справа в контрреволюційній діяльності, десятирічне ув'язнення в концтаборі, смерть на Колимі і тривале замовчування творчості. Далі – усі зусилля на невідкладну дослідницьку працю з тим, щоби спадщина поета, критика, літературознавця і перекладача та її належна оцінка слугували найвищим ідеалам Української незалежної держави.

³³ Загул Д. З зелених гір: Поезії. – К.: Час, 1918. – С. 23.

³⁴ Білецький О. Дмитро Загул // Загул Д. Мотиви: Поезій збірка IV (1923 – 1926). – К.: ДВУ, 1927. – С. 18.

³⁵ Якубський Б. Дмитро Загул. – К.: Маса, 1931. – С. 55.

³⁶ Ковалів Ю. Дмитро Загул // Режим доступу: <http://kroun.info/iz-pershih-vust/dmitro-zagul/>

³⁷ Маланюк Є. Дмитро Загул / Публікація Богдана Мельничука // Буковинський журнал. – 1995. – Ч. 3-4. – С. 144.

IN MEMORIAM • IN MEMORIAM • IN MEMORIAM • IN MEMORIAM

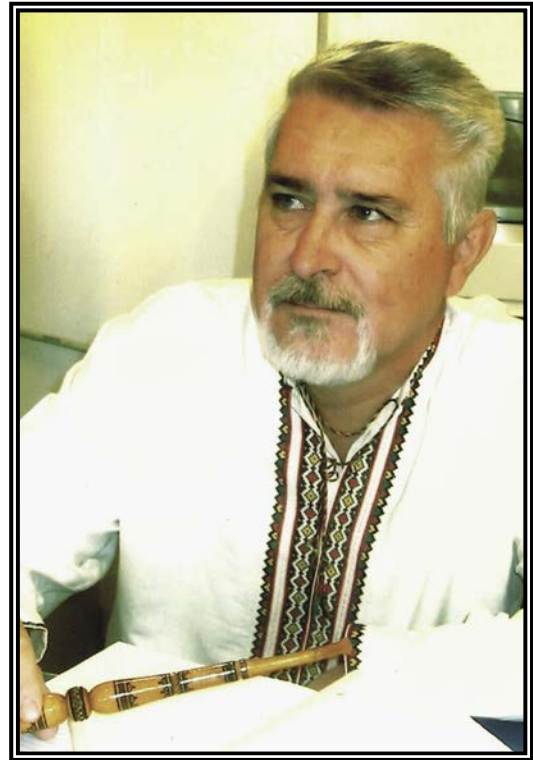
НЕПОПРАВНА ВТРАТА ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕНСТВА РУМУНІЇ

На світі бувають люди, які, ступивши на визначений Богом життєвий шлях, з покликання добросовісно сповнюють все сподіване від них громадськістю, поступово накопичують чимраз більших здобутків, сягають піку свого професіонального становлення і, здавалося б, далі продовжуватимуть діяти на висхідному рівні, але у скрутних умовах настає фатальний момент.

Такою людиною був Микола Корсюк, який народився 30 березня 1950 р. в марамороському селі Лунка ла Тіса (Луг над Тисою), закінчив українське відділення Сігетського румунського ліцею імені Драґоша Воде, українське відділення Бухарестського університету, на якому працював певний час старшим викладачем (лектором) української мови та літератури. Основною ж його діяльністю після закінчення факультету була редакторська справа – у Бухарестському видавництві «Критеріон» він працював з 1973 р., завідуючи видавання українських книг. За його редакцією було надруковано понад 300 видань. Його робота сприяла координації ним українського літературного життя в Румунії. Він заініціював видавання української класичної літератури у критеріонівській серії «Мала бібліотека», випуски якої вміщали вибіркові тексти, передмови та дані про письменників, вони адресувалися передусім школярам і студентам. Теж він упорядкував дев'ять чисел річного альманаху «Обрії», друкованого «Критеріоном». Після 1989 року певний час працював головним редактором журналу українських письменників Румунії «Наш голос», редактором «Українського вісника», а потім, аж до своєї смерті 21 листопада 2020 року, – головним редактором дитячого журналу «Дзвоник».

Микола Корсюк – поет, прозаїк, критик, публіцист, перекладач.

Перші його поетичні спроби були надруковані в газеті «Новий вік» 1971 року. Книжковий поетичний дебют припав на 1972 рік, коли появилася його перша збірка «Нащадки сонця». Далі послідували збірки «Роздоріжжя» (1973), удостоєна Премії Спілки письменників Румунії, та «Ворота» (1975), після яких почергово зі збірками поезії появлялися збірки прози: «Сюжет для новели» (1977, проза), «Монолог

дерева» (1980, поезія), «Чужий біль» (1985, проза), «Монолог» (2003, вибрані поезії), «Яйце-райце» (2005, поезія), «Ні бог, ні люди» (2008, проза), удостоєна премії Спілки письменників Румунії, «Зайчикова книжка» (2009).

Микола Корсюк – член Спілки письменників Румунії та Національної спілки письменників України. Він – лауреат літературної премії «Карпатська корона» (Ужгород).

Твори Миколи Корсюка друкувались у численних виданнях в Україні, Німеччині (в ж. «Зерна»), Польщі (в «Антології української поезії»), США (в антології «Поza традиції»). Низка його поезій появилася у збірці «Balada locului» у перекладі Стеліана Ґруї, а добірка прозової творчості в перекладі Євгена Мигайчука – в антології «Subiect pentru o navelă».

Художню творчість Миколи Корсюка високо оцінювали як іноземні літературознавці, так і однокровні тутешні побратими, з-поміж яких варто згадати Івана Федька, який відзначав той факт, що Корсюк «вміє з легкістю птаха перелетіти від символічно-ліричних, з філософським змістом роздумів, до конкретних реалістичних явищ і поезій (...), відкриваючи перед

IN MEMORIAM • IN MEMORIAM • IN MEMORIAM • IN MEMORIAM

читачем глибину, чутливість та емоційність сприйняття автором навколишнього світу» заглибленням у людську душу.

Поряд із володінням експресивними валентностями художньої мови поезії та прози, Микола Корсюк був і вправним орудувачем стилю літературознавчого аналітичного дискурсу, співмірного із сучасними його модерними проявами. Його вміння з цієї літературознавчої сфери спричинилися до належного «виведення у світ» редактованих ним книг своїх побратимів, до їх належного представлення читачам численними передмовами та журнальними

статтями, до, чи не самотнім в нашому українському літературознавстві, осмислювання модерністських течій материкової художньої літератури.

Неоправною втратою-кончиною Миколи Корсюка в українському письменстві Румунії, на превеликий жаль, наче постала загрозлива «тріщина», закрити яку можна лише повним наслідуванням його намагань.

Не забуваймо Миколу Корсюка! Нехай йому земля буде пухом!

Редакція «Нашого голосу»

Тамара НОСЕНКО, м. Київ, Україна

Слово пам'яті про Миколу Корсюка

Коли в інший світ відходить людина, – це завжди втрата для її рідних і близьких; коли ж нас покидає людина талановита, яскрава, виразно самотня, – це невіправна втрата для багатьох, тих, які не просто живуть, а й мислять, творять, це втрата для духовного всесвіту всіх суцільних на землі. Такою невіправною втратою є смерть Миколи Корсюка – талановитого українського письменника, критика, редактора, котрий очолював журнали «Наш голос», «Дзвоник», а працюючи у видавництві «Критеріон», здійснював справді подвижницьку роботу з поширення творчості українських майстрів слова України й Румунії. Художній внесок Миколи Корсюка в розвиток української літератури Румунії настільки вагомий, що його з повним правом можна назвати одним із її творців, ба більше – обличчям нового українського красного письменства країни ХХ століття. Найважливішою прикметою поетичного таланту Миколи Корсюка є його новаторське художнє мислення, тобто цілковито нова поетика думання і художньої виражальності, яка багато в чому є суголосною з поетичною мовою українських і румунських майстрів слова – шістдесятників, приміром І. Драча, М. Вінграновського, Н. Стенеску, А. Бландіани та інших. Оригінальною є також мала проза Миколи Корсюка як з точки зору художнього трактування втілених в ній проблем та ідей, так і з погляду поетики, можливо, більш традиційної, ніж в поезії, але по-корсюківськи неповторно самотньою. Визнанням творчих досягнень пана Миколи стало обрання його членом одразу двох національних

спілок письменників – румунської та української, а його твори відомі не лише в Румунії й Україні, а й в інших країнах світу – як в оригіналі, так і в перекладі. На моє глибоке переконання, запорукою успіху творчості Миколи Корсюка є той факт, що його письменницький талант був глибоко закорінений в українській ментальності, в українському народному та культурному середовищі. Поет був воістину українцем з великої літери, в його серці, в його способі мислення і творення, в усьому його житті, як він сам писав, завжди була присутня «Україна моя золота». Тому митець писав лише українською, насамперед про українців і для всього українства. Мене завжди вражала його літературна ерудиція, постійний глибокий інтерес до світового і, мабуть, найперше до українського красного письменства. Приїжджаючи до Києва, пан Микола всім серцем переймався проблемами нашої країни, особливо цікавився новими явищами в галузі літератури, жваво обговорював їх з багатьма письменниками і культурними діячами, виступав на різних форумах. Ми в Україні безмежно вдячні Миколі Корсюку за те, що він завжди був серед тих літераторів і письменників Румунії, котрі відкривали українськомовному читачьому загалу своєї країни імена наших письменників – класиків і сучасників. Він є автором багатьох глибоких аналітичних публікацій (передмов до видань творів, статей, есеїв) про їхню творчість, зокрема, йому першому, фактично, належать статті про представників нашого «Розстріляного відродження».

(Продовження на 22 с.)

IN MEMORIAM • IN MEMORIAM • IN MEMORIAM • IN MEMORIAM

Слово пам'яті про Миколу Корсюка

(Продовження з 21 с.)

Його погляд на розглядувані явища завжди був свіжий, оригінальний, такий, що може гідно доповнювати розвідки вітчизняних дослідників. Також пан Микола належав до небагатьох румунських критиків, котрі професійно оцінили творчий доробок українських письменників Румунії, як своїх попередників, так і сучасників; його лекції для студентів-україністів Бухарестського університету зав-

жди були глибокими й оригінальними. Загалом же внесок Миколи Корсюка в українську справу, в збереження й збагачення етнічної, духовної й культурної ідентичності українців країни є неоціненним і залишиться назавжди в історії українства Румунії. Тому літературний і культурний феномен Миколи Корсюка, на моє глибоке переконання, чекає на свого зацікавленого і професійного дослідника. Бо Микола Корсюк – неповторний, його зірка не згасне доти, доки живе українська нація. Вічна пам'ять Вам, шляхетна людино, талановитий майстре слова, глибока вдячність від нас, українців, за Ваш творчий подвиг!

Микола Корсюк був розумною, гарною, доброю, та дуже талановитою людиною. З ним завжди було приємно і дуже цікаво спілкуватись.

Нас познайомила наша бувша професорка Магдалена Ласло Куцюк. Я все життя працював викладачем і мав мало часу для позашкільної роботи, але тоді, коли траплялась нагода, збирав фольклор. Пані професорка знала про це моє заняття і заохочувала продовжувати. Рукописи пісень посилав їй, а пані Ласло друкувала їх на власній друкарській машинці. Коли зібралось досить матеріалу, пані професорка передала його своєму

бувшому студенту Миколі Корсюку, який був тоді редактором в «Критеріоні». Так появилася в 1980 р. моя перша книжка «Ой Дунаю, Дунаю», яка відкрила новий для мене шлях. Відтоді я, крім шкільної кафедри, почав ще старанніше працювати на культурній ниві.

Давно уже немає пані Магдалени Ласло. А тепер і Микола Корсюк подався у засвіти.

Тяжко мені на душі й на серці, що втратив таку значну для мене людину.

Царство небесне тобі, Миколо!

Віргілій РІЦЬКО

Микола КОРСЮК

ОЙ ЖУР МЕНЕ, СВІТЕ

Ой жур мене, світе,
Роменовий квіте,
І здіймай тривоги
У душі моїй,
Будуть чи не будуть
Віщі перемоги,
На безмежжі смутку
Словом обнадій.

Повіють вітрови
На срібні діброви,
Ой повіють зрана,
Знявшись звідусіль,
Заволає далеч,
Наче доля п'яна,

Обніму я слово,
Затамую біль.

І буде ще світла,
Мов ружа розквітла,
Затопить габою
Просторинь німу,
В дивному екстазі
У собі в двобою
Затамую радість,
Слово обніму.

І рвонуться птиці
В небесні світлиці,
Зацвіте раптово
Зірна круговерть,
Та коли безсиле
Вже замовкне слово,
Обніму я смуток
І накличу смерть...

Я повертаюсь,
Господи до Тебе
з душею оскуднілою, –
очманіла,
вона не шукає пристані,
а летить безумно
й безоглядно.
Скільки гарячого божевілля!
І скільки довкруг
глухоти і темноти,
а чисте золото
праведної душі
ніхто не бачить і не чує,
бо гедлює
і благоденствує,
а Слово самочинно помститься
нікчемністю вашої ницої душі
і виявить на всю повноту
уст ваших лож.

Михайло Гафія ТРАЙСТА

УКРАЇНСЬКА РОМАНІСТИКА РУМУНІЇ: ТРИЛОГІЯ КОРНЕЛІЯ ІРОДА «СВЯТО»

(Продовження з № 316-317)

Образ дітей Ілаша Доріна в трилогії «Свято»

Івона починає ненавидіти чимраз більше Оксанку та надіється, що Віктор подружиться з Іринкою, і навіть пробує переконати його: «Господарська дитина, чемна, вчиться як і ти, в ліцеї, тільки в сучаському. А ще й до того – батьки заможні, а вона – видів-с – файна, хоч за образ клади... (...) Гляди, що говориш і як ведеш себе, щоб мені лице не червоніло, чуєш?..»

Коли мати хвалить Віктора перед Іринкою, що в нього самі п'ятірки (так само, як і в Іринки), хлопець протестує, але той його протест не є щирим. Насправді, у глибині душі Віктор радіє, що є чим похвалитися, бо він любить похизуватися, як і більшість чоловіків перед красивими жінками, на ласку яких вони претендують: «Здебільшого чоловіки стараються зачарувати жінок – лише красивих! – хоробрістю, багатством, благородністю душі, своєю чоловічою силою, через що іноді дженджуряться перед ними...» Але Віктор не мав чим. В нього не було того всього, і тоді залишалось гордитись своїм розумом. Хіба розум не найцінніша людська окраса? Тому, коли мати його похвалила, він, хоч і продемонстрував обурення, насправді зрадів. Правда, він не претендував на Іринину ласку, ні на чийсь іншу, бо крім Оксанки його не цікавила жодна дівчина.

Івона робить все можливе, щоб розлучити Віктора з Оксанкою. Зустрівшись із Аспазією, каже те, що давно хотіла їй сказати: «Кумо, знаєте, що я вас прошу? Не задержуйте Віктора у вас так допізна...» Аспазія знала, що Івона не любить її Оксанку, вірніше не Оксанку, а їхню бідність, але почути таке від Івони не сподівалась, тому навіть не знала, що відповісти. А коли подумала сказати Івоні, що вона не мішається – діти уже великі, хай самі вирішують, Івона додала: «Віктор уже, можна сказати, заручений із дівчиною його рівня! Штудентка...». Аспазія колись терпіла, мовчала і плакала, але цього разу відчула нестерпну образу: «Доки їй мовчати, коли зливають поміями не лише її, а і її дітей? Вона ж не остання жебрачка!», тому «кинула» кумі: «А хто його кличе?», повернула їй спину й пішла.

Після закінчення лицю, Віктора удостоєно почесною грамотою, і він мав право записатися на будь-який факультет без вступного іспиту. Його бать-

ко надіявся, що Віктор стане лікарем: «Я плевав надію, що мій син буде дохтором і матиме грижу за мою старість...», але Віктор, перед тим, як вирушити до Бухаресту, зізнається батькові, що він ще не вирішив, на який факультет записуватись. Хоча ще залишався цілий тиждень до початку шкільного року, Віктор вирішив рушати до «Букурешт», але головну причину його поспіху не сказав батькові: «...прошу вашого дозволу сказати її іншим разом. Просто не хочу ні брехати, ні розкривати її!». Не важко вгадати, що головною причиною була розмова його матері з Оксанчиною матір'ю. Ілаш погодився відпустити сина, дав йому грошей і навіть сам хотів їхати зі сином (бо ніколи не був у Букурештах), але той запевнив його, що розбереться й сам.

Дорогою до Бухареста, спочатку автобусом до Сучави, Віктор задивляється у вікно, але не бачить нічого з того, що мелькає за ним. Його погляд спрямований всередину самого себе. І хоча відчував у душі порожнечу, вона болісно відгукувалась на події останніх днів, точніше вчорашнього вечора, через що він уникав згадувати його. «Вчора увечері... Та ні – про це краще пізніше. Рана ще надто свіжа!». Хлопець вирішив, що коли відстань часу й простору дозволять дивитися на все те більш холодним поглядом, тоді акуратно обсудить кожне слівце, кожний жест, кожний нюанс сказаного й не сказаного, щоб могли правильно поділити, що належить ехидності його мами, а що байдужості чи легковажності інших. Те, що трапилось із Віктором, впливає не так на характер людини, як на манеру поводитися з іншими людьми. Ось як автор описує душевний стан свого героя: «Віктор мовчазний і майже відлюдкуватий, ніби ладен завжди стояти осторонь не тому, що такий він своєю структурою. Натурою він весела, відверта людина, але таким він здебільшого проявляється, як кажуть, в собі, в нутрі свого ества. Інколи аналізуючи, він порівнює себе з равликом – торкнись тільки його ріжка, і ріжок зіскується всередину, а торкни ще раз, тоді драглисте тіло миттю заховається в черепашку, а виходить зі шкаралущі лише тоді, коли мине небезпека».

Віктор примушував себе думати про будь-що, тільки не про останній вечір, пробутий в Оксанки (а не з Оксанкою!). Хай притахне трохи щеміння розлуки! Мав досить про що інше думати.

(Продовження на 26 с.)

Іван РЕБОШАПКА

УКРАЇНКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (LXII)

Літературознавство. 17. Дослідницькі напрямки.

12. Пропагування в Румунії українськомовної прози.

1. Динаміка її становлення

(Продовження з № 316-317)

На відміну від підсумкового огляду загальної картини українськомовної поезії в Румунії, здійсненого Михайлом Михайлюком у своїй праці «Слово про слово» 1983 р. (Вид-во «Критеріон») та у трьох послідовних «Додатках до «Слова про слово» (I-ий в «Обрях», 1986 р.; II-ий у тій же публікації, 1987 р.; III-ий у виданні 1988 р., Бухарест, «Критеріон»), українськомовну прозу наших побратимів досі оглянуто лише в окремих статтях, зазвичай неповних, іноді принагідних. У своїй статті 1979 року, яка своїм заголовком ніби відзначає новий щабель розвитку прози у порівнянні з її попереднім станом, – «Нові горизонти прози» («Обрії», 1979, с. 182-188) Стеліан Ґруя відмітив наявність у посталій наприкінці 60-х – початку 70-х рр. українськомовної прози двох груп прозаїків: 1/ перша з яких, чисельніша, культивує селянську тематику [вказану Ґруєю занадто загально, тому не ясно, яку саме її підтему він має на увазі – *І. Р.*], проводячи в «традиційному плані соціографічний аналіз дійсності Румунії соціалістичної доби», «факти чи переживання [відображаються – *І. Р.*] під впливом побаченого» авторами, – додаю я [попри однотайне сприйняття, сказати б, по-соціалістичному, письменниками аспектів тодішнього життя, в декотрого з них з-поміж рядків оповідного дискурсу зараз ретроспективно можна вчитати й несприйнятне, мимовільне чи свідомо націлене, ставлення до тодішніх суспільних порядків, по-художньому виражене ледь помітною сюжетною деталлю, наприклад, в деяких оповіданнях Миколи Корсюка. Зараз цікаво було б встановити, чи у тодішній українськомовній прозі в Румунії проявлялись й інші види подібного ставлення, так би мовити, «підводного»]. На думку Стеліана Ґруї, «схоплення найхарактерніших специфічних рис українських селян Румунії на загальносуспільному фоні» наявне у творах Михайла Михайлюка «Біле-пребіле поле» (1974), Стеліана Ґруї-Яцентюка «Пастух і дика черешня» (1973), Степана Ткачука «Сузір'я предків» (1974), Корнелія Ірода «Світлотінь» (1974), Івана Федька «Новели» (1977). До другої, «вельми цікавої групи прихильників алегоричних переживань» [= неясне

ідейно-термінологічне «націлення» – *І.Р.*] Ґруя відносить авторів, в яких «традиційні описи замінені «естетичними монологами, що є носіями авторських думок», «а їх типові риси відіграють функціонально другорядну роль». «Основна тематична лінія» наявна у творах таких письменників, як Іван Ковач («Явір, що в полі одинокий», 1974), Микола Корсюк («Роздоріжжя», 1973), Михайло Небиляк («Лорана», 1974; «Любов до ближнього», 1978), Василь Клим («Гора», 1978).

У статті Ґруї не вказано попередній стан українськомовної прози, на основі якого постали її «нові горизонти», бо вони, дійсно, позначили висхідний момент розвитку прози. По-друге, як впливає із поданих Ґруєю даних, нові горизонти виявлені у творах, друкованих у Румунії між 1973 – 1978 рр. Але між цими роками появилися й інші, невказані Ґруєю твори, як збірник «Сюжет для новели» Миколи Корсюка (1977), «Нічия пора» (1979) Степана Ткачука, перший том трилогії «Свято» – роман Корнелія Ірода «Передодень» (1975), роман Юрія Лукана «Терези» (1979), а інші твори появилися через кілька років після вказаного Ґруєю періоду, як збірник прози Миколи Корсюка «Чужий біль» (1985), «Калейдоскоп» (1985) Степана Ткачука, роман Михайла Михайлюка «Не вір крику нічного птаха» (1981), другий том трилогії «Свято» – роман Корнелія Ірода «Ранок» (1984), збірник прози Василя Кліма «Едельвейс» (1985), романи Юрія Лукана «Не тяжко крука вбити» (1982) та «Банальні ночі» (1985), роман Павла Романюка «Неповернення» (1981), збірник прози Івана Шмуляка «Іду до добрих людей» (1982), збірки Ірини Левинської «Живиця» (1982) та «Серця на грані» (1984), колективні збірники прози «Наші весни» та «Про землю і хліб» (1972). Детальним оглядом прозової творчості вищевказаного періоду можна виявити самотність її «нових горизонтів», а, по-друге, – і тематично-стильові побратимські, може, й українсько-румунські співвідносності й постання тяглості у розвитку рідномовної прози подальшими її творцями.

Творчі, поетичні й прозові здобутки українськомовної літератури Румунії 1989 року оглянув автор

даної розвідки у статті «Річний зразок літературних потенцій»¹.

Теж він спробував 2004 року ретроспективним оглядом дотодішньої українськомовної літератури Румунії виявити її сутність як своєрідний процес², який «народився» і «жив» за власними внутрішніми законами і визначився властивими ознаками завдяки: 1/ загальному й обнадійливому (в умовах післявоєнної розбудови, уперше, українського шкільництва, культури тощо) захопленню красою усного і писаного рідного слова; 2/ завдяки співучасті любителів слова з-поміж осіб різного віку та професій в утворенні надто корисного для розвитку осмосу літпроцесу: представники тодішніх старшого і середнього поколінь, вихідці й у певній мірі спадкоємці набутків чернівецької культури та літератури рішуче приступили до закладання основ нової літератури, деякі з них, як Орест Масикевич, Денис Онищук й інші, особливо відзначився, талант інших, як Юрій Ракоча, Марія Моргоч-Балан, Євген Сав'юк, Ірина Левинська, Степан Левинський, Богдан Гедимін, Оксана Мельничук, Кирило Куцюк-Кочинський та інші, виявився у різних вимірах, а треті з-поміж них поповнювали так званий літературний «фон», бо такий, дійсно, існував.

У той же час чимраз більше молоді, вишколеної в серетських і сигетських українських педшколах і ліцеях, на українському відділенні сучасського румунського ліцею імені Штефана Великого та на українському відділенні Бухарестського університету прокладала собі дорогу в літературу, здійснивши десь у середині семидесятих років якісний «стрибок» на вищий щабель розвитку української літератури завдяки таким іменам, як Іван Ковач, Степан Ткачук, Микола Корсюк, Михайло Михайлюк, Михайло Небиляк, Павло Романюк, Юрій Павліш та ін. Ця нова, «золота хвиля», згодом поповнилась поетичними особистостями Івана Негрюка, Теофіла Ребошапки, Василя Цаповця, Іллі Кожокара та ін.

Накреслена мною 2004 року «кардіограма» української літератури Румунії виявила показову динаміку літпроцесу: за моїми підрахунками, проведеними тільки на основі даних з «Обріїв», у передодень 1989 року динаміку українського літпроцесу цього десятирічного періоду (1979-1989) визначало біля 46 письменників, з яких 15 – старшого покоління, 24 – молодшого, а дебютувало в цей період біля 6 наймолодших, з яких ніхто, однак, не залишився в літературі. Стосовно «звуження» цієї динаміки, досить показовий той факт, що в першому випуску «Обріїв» (1979 р.) – 16 письменників (старшого і молодшого

поколінь), 6 молодих голосів, 3 на той час уже покійних письменники, 2 публіцисти, 6 критиків і науковців – всього 33 імені, а в останньому випуску «Обріїв» (1989 рік) – всього 23 імені, із старших співучасників літпроцесу – 2, письменників консакрованих – 12 (Степан Ткачук, Іван Ковач, Микола Корсюк, Михайло Михайлюк, Василь Клим, Іван Негрюк, Корнелій Регуш, Корнелій Ірод, Іван Арделян, Павло Романюк, Василь Цаповець, Ілля Кожокар), критиків і науковців – 9. Із настільки обнадійливого «порога» 1989 року термін *показник динаміки* літпроцесу вже ніяк не придатний, бо як впливає із даних останнього числа «Нашого голосу» (№ 118-119 за квітень-травень 2004 р., число співучасників літпроцесу – всього 16 авторів, з яких наших з Румунії – 14, а з них, вагомих письменників, можна сказати, класиків, на чий «плечах» фактично і трималася тоді українська література – 9 (Степан Ткачук, Іван Ковач, Іван Арделян, Михайло Михайлюк, Микола Корсюк, Павло Романюк, Юрій Павліш, Василь Клим, Ілля Кожокар). Дану групу провідних письменників склали тоді особи старшого і поважного віку (дехто подавав навіть ознаки перевтоми), регулярно виступали з творами для дітей теж уже немолоді Марта Бота і Марія Чубіка. Протягом всього періоду від 1989 досьгодні відбулося 5 дебютів: Михайло Гафія Трайста і Микола Корнищан почали визначатися, зараз вони – у повнокровному творчому розвиткові, Дмитро Коренюк та Людмила Дорош вже визначилися, остання – гарним наслідуванням самотньої задушевної материнської мови, а Ірина Мойсей виявила свій талант зразкового перекладача художньої румунської літератури, автора цікавих поетичних і прозових творів, літературних есеїв, свій талант публіциста, умілого літературного упорядника і видавця.

До п'яти вищезгаданих органічно примикає шостий, недавній успішний дебют випускниці українського відділення Бухарестського університету Міхаєли-Лариси Іспас. Відрадіним зараз у «звужуванні» теперішнього українськомовного літпроцесу в Румунії є участь у ньому спорадичним друкуванням Іваном Ковачем та Михайлом Михайлюком уривків із обіцяних ними майбутніх романів, почерговим оприлюднюванням Корнелієм Іродом сторінок майбутнього четвертого роману «Ворог мого ворога», що ввійде до його тетралогії «Свято», а також спорадичним друкуванням Віргілієм Ріцьком цікавих оповідань та найновішого його твору – драми «Епопея задунайських козаків».

(Продовження на 26 с.)

1 Іван Ребошапка, *Річний зразок літературних потенцій* // «Наш голос» № 2, 1990, с. 5-6.

2 Іван Ребошапка, *«Кардіограма» української літератури з Румунії у світлі положень естетики* // «Наш голос» № 120-121, 2004 р., с. 3-4.

УКРАЇНКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (LXII)

(Продовження з 25 с.)

Висунуті мною у вищезгаданій розвідці положення стосовно динаміки українськомовного літпроцесу в Румунії підтвердив Михайло Михайлюк у надрукованій через місяць його статті «Причинок до «кардіограми» нашої літератури»³, відзначаючи, що до 1989 р. до Спілки письменників Румунії входили 32 члени – українськомовні письменники-представники «старої гвардії» і ціла «золота хвиля» молодих письменників-сімдесятників. Зі «старої гвардії» у 2004 році вже не були з нами Денис Онищук, Орест Масикевич, Ірина Левинська, Юрій Ракоча, Богдан Гедимін, Віра Дмитрівна, Оксана Мельничук, Кирило Куцюк-Кочинський, Марія Балан, Степан Левинський, Євген Сав'юк, а із «золотої хвилі» колишніх молодих – Юрій Лукан, Іван Негрюк, Євген Мигайчук, Корнелій Реґуш, Михайло Небиляк, Теофіл Ребошапка, Іван Шмуляк. Отож, у 2004 році, підсумував Михайло Михайлюк, «наша література тримається на дев'ятох «китах»: Степан Ткачук (найпродуктивніший), Іван Ковач, Іван Арделян, Михайло Михайлюк, Микола Корсюк, Павло Романюк, Юрій Павліш, Василь Клим (1941-2011) та Ілля Кожокар. Співставляючи подані Михайлюком дані із наведеною мною у даній статті сучасною динамікою (термін, яснаріч, перебільшений, бо українськомовний літпроцес не знаходився тоді у стадії своєї еволюції (розвитку), а в його спадаючій, «звужуючій», стадії),

слід зауважити, що з-поміж «дев'яти китів» відійшли у вічність Степан Ткачук (2005), Юрій Павліш (2020) та Ілля Кожокар (?), Микола Корсюк (2020), а зараз Іван Ковач та Михайло Михайлюк принагідно ще виступають у сурівських публікаціях, а Іван Арделян перестав друкуватись. Натомість Корнелія Ірода, гадаю я, незважаючи на його поважний вік, не можна б назвати «китом», а скоріше – молоджавим корифеєм прози, який працює інтенсивніше, ніж у молодості, а Михайло Гафія Трайста і Микола Корнищан ще не сягнули віку «китів», будучи зараз у найповнішому літературному розкритті.

Корисні дані для окреслення динаміки українськомовного літпроцесу в Румунії наводить Микола Корсюк у своїй розвідці «Ми і наші книги»⁴, а відзначення характерних художніх ознак еволютивних (як і спадаючих) моментів даного літпроцесу – в його передмові («Ми і наші книги», актуалізованої у порівнянні з її попередньою редакцією) до упорядкованого ним двотомного видання короткої української прози в Румунії⁵.

Для окреслення динаміки нашої української прози та визначення її художніх ознак слід спочатку подати «кардіограму» хронологічної появи творів, що її складають. Розвідка цього питання появиться у слідуючій статті даної рубрики «Нашого голосу».

(Далі буде)

3 Михайло Михайлюк, *Причинок до «кардіограми» нашої літератури* // «Наш голос» № 122-123, 4004 р., с.10-11.

4 Микола Корсюк, *Ми і наші книги* // «Наш голос», II-ий рік видання, № 2(6), 1991 р., с. 1-2.; передрук цієї розлогої розвідки – у числах 190 (с. 3-6) і 192 (с.3-4) ж. «Наш голос» за 2010 р.

5 Микола Корсюк, *Ми і наші книги* // *Просвіт. Антологія короткої української прози з Румунії*. Упорядкування, передмова та дані про авторів – Миколи Корсюка. Видавництво «RCR Editorial», Бухарест, 2009.

УКРАЇНЬКА РОМАНІСТИКА РУМУНІЇ: ТРИЛОГІЯ КОРНЕЛІЯ ІРОДА «СВЯТО»

(Продовження з 23 с.)

Віктор приїздить додому на канікули, але, коли хоче зайти до Оксанки, її мати навіть не впускає його до хати. Зустріла на порозі й сказала, що Оксанки нема вдома, і ще сказала йому, що поважає його почуття, але, на жаль, вони з Оксанкою нерівня. Він «штудент» – знайде собі пізніше паню... А Оксанці вже пора виходити заміж. Чого чекати, постаріти, щоб ніхто потім не подивився на неї?

Хлопець покинув їхнє подвір'я сам не свій і вирішив, як би нестерпно не боліла його душа – не приходити більше до неї, поки не з'ясує, що сталося. Думав вияснить усе шляхом листування, але Оксанка не відповіла на жоден його лист, хоча він писав їй щодня. І майже в кожному листі просив її признати чесно,

чи, бува, не кохає іншого? Він уступиться, але хоче довідатись про це від неї.

Пізніше Віктор отримує листа від матері, який приносить йому страшну вістку: Оксана виходить заміж! «Знаю, – пише йому мати, – що ви обоє дружили, коли були малими, гадаю, радуватимешся, коли визнаєш, що Оксанка віддається. Посватав її парубок з Рипи – файну пару дав їй Господь. (...) Просили, аби ми вінчали. Але де нам до того, Вікторику? Вони не вижуть, які сьогодні часи? Звідки тих грошей, коли ми на Михайла стільки скельтували?»

Після одержання листа Віктор ходив сам не свій. Від очманіння не знав, до чого братися. Спочатку хотів поїхати додому, але скоро відкинув таку думку. Що подумують про нього в Златні, безсумнівно, всім буде ясно, чого він прибув, а до того Оксана не покине свого нареченого й не повернеться до нього. «Оксана зламала клятву!»

(Далі буде)

Іван ЛІБЕР

ХУДОЖНЬО-КУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА ЧАСТИНА ЗАГАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

Як уже відомо, на початку ХХ століття банатський край збагатився ще однією національною меншиною завдяки переселенню значного числа закарпатських українців у Караш-Северінський і Тіміський повіти. Нові жителі Банату заснували нові місцевості, як Копашиль (офіційно Копачеле), Корнуцел, Зоріле у Караш-Северінському повіті та Кричово і Гусарка (Педурень) у Тіміському.

Після осідання нового населення в Банатський край виникла необхідність організування виховання молодого покоління як із релігійної, так і з освітньої точок зору. Для цього спочатку були побудовані церкви у кожній місцевості, а потім були засновані школи. Але, якщо у церкві віруючі приходили масово, то кількість дітей у школах була дуже скромною, і, відповідно, рівень неписьменності серед українського, і не тільки, населення – дуже високим. Аж після Другої світової війни були вжиті заходи для залучення до школи усіх дітей шкільного віку.

Звичайно, після прибуття на нові землі, першочерговим завданням переселенців була побудова хат, організація господарства. Не занедбувалось і родинне виховання – батьки навчали своїх дітей працювати, молитися Богу, доброї поведінки, прищеплювали любов до народної пісні, традиційної ноші й т. д., але до школи посилати не поспішали. Тільки після реформи, спрямованої на ліквідацію неписьменності справи почали мінятися.

Починаючи з другої половини ХХ століття зростає не тільки кількість шкіл, а і їх рівень, засновуються гімназійні класи, і, відповідно, виникає потреба у нових

Випускники VIII класу Копачельської школи з учителями (сидять зліва направо): Марія Лібер, Анна Дорка, Іван Губаль, Сільвія Кимп'яну, Іван Лібер, Родіка Шімоня, Петро Кимп'яну, Родіка Діну, Феліція Губаль. 1985 рік

педкадрах. Нові покоління вчителів були вишколені таким чином, що їх діяльність не обмежувалася рамками школи й шкільної програми, їх підготовка охоплювала і позакласну роботу, головню, у культурно-виховному напрямку, оскільки, як відомо, брак культури є однією з причин низького рівня життя. У цей період не тільки в Банаті, а й по всій країні, почалося активне розгортання культурно-виховної діяльності, до якої масово залучалися діти, молодь, дорослі.

У школи українських банатських сіл також були призначені нові вчителі, головню випускники Сігетської педагогічної школи. Таким чином, у семирічну школу села Копашиль Караш-Северінського повіту прибули два учителя – Іван Лібер та Іван Мойсюк.

Як уже не раз було відмічено в різних статтях, прибуття Івана Лібера у село Копашиль тісно пов'язане зі створенням першого в Банаті українського мішаного хору, який пізніше дістав назву «Зелена ліщина», і перший виступ якого 10 березня 1952 року був приурочений до свята Великого Кобзаря українського народу Тараса Шевченка. Це була перша подія у справі розповсюдження загальної культури для широких мас українського населення Банату.

Початок художньої діяльності був сприйнятий мешканцями села Копашиль із великим ентузіазмом, якщо на початку своєї діяльності мішаний хор складався із 15 осіб, то вже через короткий проміжок часу кількість його учасників сягнула 80 осіб.

(Продовження на 28 с.)

Мішаний хор будинку культури села Копачеле на I-му випуску хорового фестивалю ім. Йосифа Велчану в с. Велуг', 1972 р.

ХУДОЖНЬО-КУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА ЧАСТИНА ЗАГАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

(Продовження з 27 с.)

Дуже важливо було те, що молодь і навіть люди старшого віку приходили на репетиції та на виступи добровільно, всією душею горнулися до пісні на рідній українській мові.

Після перших виступів на сцені будинку культури села Копашиль хор попробував свої сили й у сусідніх селах з українським населенням (Зоріле та Корнуцел), де теж був високо оцінений публікою.

Після успіхів копашильського мішаного хору було вирішено розширити художню діяльність й на інші галузі. Таким чином, був заснований театральний гурток, який діяв протягом років, маючи у своїм репертуарі різні п'єси, як «Зелена ракета», «Наталка Полтавка», «Сватання на Гончарівці», «Пошилися в дурні» та ін.

Ще одним новоствореним художнім колективом став хореографічний, у якому молодь і діти з радістю вчилися, а потім виступали перед глядачами з чудовими українськими танцями. Треба уточнити, що завдяки своїй численності мішаний хор став джерелом для всіх інших новостворюваних колективів та гуртків, саме його члени стали й акторами, і солістами, і танцюристами, але він продовжував залишатися головним ядром культурної і, зокрема, художньої діяльності в с. Копачеле.

Хор «Зелена ліщина», заснований 1951 року, припинив свою діяльність через 60 років, але частина його членів продовжують свою діяльність у новому колективі «Голос українців», який гордо несе стяг, який підняв 70 років тому мішаний копашильський хор.

Протягом своєї 60-річної діяльності «Зелена ліщина» була активно присутня на різних подіях, які проходили в країні та за її межами. Найчастіше, звичайно, виступав у рідній місцевості, а також у сусідньому Тіміському повіті, у містах Тімішоара й Лугож, у селі Щука та ін. Треба відмітити, що саме хор «Зелена ліщина» та його діяльність надихнули українську громаду Тіміського повіту на створення власного подібного художнього колективу. Так був заснований український мішаний хор у Лугожі «Шовкова трава», який протягом багатьох років приносив радість публіці.

За 6 десятиліть своєї роботи хор «Зелена ліщина» виступив з концертами в усіх зонах Румунії, де проживають українці, і не тільки, брав участь у різних фестивалях, зустрічах, святкуваннях культурних та історичних особистостей чи подій. Особливо пам'ятною залишається участь у Міжнародному фестивалі

українських колядок та зимових звичаїв, який щорічно проходить у Сігеті, а також у подібних фестивалях в Тімішорі, Бухаресті, Решіці та ін.

Щодо закордонних поїздок, то найяскравішими у діяльності «Зеленої ліщини» та інших сурівських художніх колективів Караш-Северінського повіту стали зв'язки з чернівецькими колективами під керівництвом Народного артиста України Мар'яна Гаденка та знаменитими буковинськими виконавцями, з якими протягом кількох років банатські хористи виступали на сцені Чернівецького літнього театру. Особливо приємно було чути гарні відгуки на пісні: «Ой з-за гори кам'яної» в обробці М.Леонтовича та «Тече вода з-за города» в обробці Івана Лібера – у виконанні хору «Зелена ліщина»; «Черешневий цвіт» на музику Івана Лібера – у виконанні солістки Світлани Ковач; «В саду, садочку» в обробці Івана Лібера – у виконанні Іляни Росохи; «Плаче глухо моє серце» на слова Степана Ткачука та музику Івана Лібера – у виконанні соліста Чернівецької філармонії Івана Дерди.

«Копашильське весілля» на сцені у Свиднику (Словаччина). 1992 р.

Не менш успішно на сцені Чернівецького літнього театру було представлено «Копашильське весілля».

Український мішаний хор «Зелена ліщина» завершив свою діяльність, але його справу продовжує художній колектив «Голос українців», члени якого, безмірно закохані в українську пісню, продовжують черпати із бездонної народної скарбниці пісенні перлини, які з радістю дарують слухачам тімішорського радіо під час щонедільних передач, та решіцького радіо по понеділках, які веде Сімона Лібер-Линкринжан.

(Далі буде)

Час радості, веселости

(Українська банатська колядка)

Обробка Івана ЛІБЕРА

Широко

Час ра- дос- ти, ве- се- ло- сти сві- ту на- став
 бо Спа- си- тель, Від- ку- пи- тель на- ро- див- ся
 ни- ні,
 з Ді- ви. Прий- шов на світ сам Бог,
 на- ро- див- ся у- бог, не в зо- ло- тих
 не- ба па- ла- тах, як мог.

Час радості, веселости
 Світу настав нині,
 Бо Спаситель, Відкупитель
 Народився з Діви.
 Прийшов на світ сам Бог,
 Народився убог,
 Не в золотих неба палатах,
 Як мог.

Як нещасний народ земний
 По гріху першим був,
 Як жалісно розум людський
 У жалости тужив,
 Всі у тьмі ходили,
 В печалі скорбіли,
 Без пастиря і без вождя
 Блудили.

Та уже ся обіцяне
 Слово те сповнило,
 Праотцем по гріху дане
 Вже ся воплотило.
 Уже СЛОВО плоть єсть,
 Месія од небес
 Викупити, ізбавити
 Прийшов днесь!

Радуйся, праотче Адаме,
 Радуйся, прамати,
 Відкупитель обіцяний

Вже прийшов спасати.
 Ликуйте, пророки,
 Отці, веселіться,
 Христа Бога родженого
 Славте!

Вже ангели в Віфлеємі
 Його величають:
 «Слава Богу, мир на землі!»
 Радісно співають.
 Народився нам Спас,
 Ізвеселив всіх нас,
 Він відпустить, висвободить
 Од тьми вас.

Звізда давно обіцяна
 Над вертепом стала,
 Зоря ясна, невидана
 Віфлеєм обняла.
 Царі її знають,
 Славно повідають,
 І у звізді Христа Спаса
 Пізнають.

Пастирі звізду ясну
 На воздухах видять,
 Ангельську пісню прекрасну,
 Дивуючись, чують,
 Таки зі сну встають,
 Спішно прибігають,

Створителя Спасителя
 Вітають.

Кличмо і ми: Богу слава,
 Людїє на світі,
 Вже ся земля небом стала,
 Спаситель на істі:
 Давно обіцяний
 І радісно жданий,
 Відкупитель, Ізбавитель
 Єсть даний.

Поспішаймо, прибігаймо
 У вертеп радісно,
 Його славно величаймо
 У яслах набожно,
 Бо він є той Бог Сам,
 Що прийшов днесь ко нам,
 Закон святий спасительний
 Приніс нам.

Вітаймо Його набожно,
 На світ прийшовшого,
 Приймім Його велично,
 Як Царя нашого,
 Даймо поклін Йому,
 Як Богу нашому,
 Що сотворінню явився
 Свойому.

(Записано в с. Копашиль)

Микола КОРНИЩАНЗі збірки *Нутряна неосязність***БЕРЕГ 3-МІЖ РІК**

* * *

ми тут
на цім надбережжі 3-між двох рік
що течуть у супротивні напрями
подібно майже ліквідному небові
розділеному останнім бар'єром баченого
відсвічуючись в ущелинах
склянистого вітру
в'язкого мов пахлля твоїх подихів

стоїмо на понтоні 3-понад повік воложистого піску
білішого ніччю чим цими часами
коли стежимо за пустотою більш прозорішою
чим повітря що вібрує всіма порами пиляки
та утинками тіней відірваних від крил
мармурових птиць
які тріпочуть у дзеркалах підвішених до гілок
мангрових дерев підіймаючись з води

це ж ми хоча й вздріваємося чужими
у майже реальнім місці коли стараєшся
пройти крізь світло мов крізь металеві випари
скріплюючи обидві ріки
між якими вчуса дихати в інший ритм
снячи про той світ у котрім
ми могли би звікувати роки
тих які не змогли би нас узнати

я уявляю і бачу тебе одночасно
втільюючись з чогось живого
непрозорого та майже відчутного
з кіптяви що вигадує небозвід 3-поміж нас
десь над цим прибережжям
3-між двох рік
текучих в протилежні напрямки

* * *

не можемо взнати нічого з того що буде
але за секунду
можемо змінити все

навіть і в цім місті в яким ніхто
не може тямувати молитви

де ріка виймає з землі мертве тіло
тягає його крізь світло життя

до тих котрі не стрівали його раніше
в цих маргінальних околах
де дерева зростають всередині

в житлах що збільшують власні призвілля
мовбито за рубіконами конкретного
могло б існувати щось ясніше
за усе те що видно оттепер
коли думаємо інакше

бачимо щось інше
бачимо як в тунелях метро
літають голуби
хоча поруч знаходиться ще щось
щось що знебарвлює повітря з довкіл

торкаючись землі уберігаємо реальність
від того що не буде ніколи
тією порою в якій нам удається уявляти
інші потенції

мов сцени відбуті в іншій житті
згадані спонтанно
коли наші погляди перестривають
щось що не можна торкнути

а чужа тінь темніє
на сидеричнім блиску Димбовіці

* * *

прокидаємося та вже й не знаємо
хто за нас ще знає
що вже не є іншим

не знаємо що саме
з того про що повідуємо
стає спомином та що не трапляється
коли говоримо тільки щоби ніхто
не утямив що не думаємо про нікого

переходимо вулицю щоби спитати в інших
чи не знають іншої дороги
менш знаної

яка веде до зовсім невідомого місця
переповненого сходами та афішами
приліпленими поквапом
коли все інше
залишається тільки вигаданим

мов це місто
настільки чужинське що здається наснитим
обома однаково
вже декілька днів

Лариса-Міхаєла ІСПАС

В ПОНЕДІЛОК ПІСЛЯ ФОМИНОЇ НЕДІЛІ

(міні-роман)

(Продовження з № 316-317)

* * *

*If there's a bustle in your hedgerow,
Don't be alarmed now,
It's just a spring clean for the May queen.
Yes, there are two paths you can go by,
But in the long run
There's still time to change the road you're on.
And it makes me wonder².*

Коли Герта закохалася втретє, мама Саламандра вже назвала її дівчинкою, а її дочка Сімерія пояснила їй, яка різниця між хлопчиком і дівчинкою...

Вона не зраджувала в коханні ніколи. Ні товстенькому мармуровому ангелику Марбле, ні Блакитному Пескерушу Іванові Рибалці. Від ангелика Марбле відвіз її далеко й, мабуть, назавжди Миндру Каравар Куку, а Іван Рибалка одного ранку не з'явився на зустріч з нею, мабуть, перекинувся на книгу і полетів морочити голови іншим дівчатам.

Окрім шустера Йоніки Мерджіняну, ніхто й не вірив у існування птаха-книги, чи навпаки – книги-птаха – димбовіцянського Блакитного Пескеруша Івана Рибалки. Піранда Радоміра, квіткарка з вулиці Ліпскань, тільки вдавала, що вірить, киваючи головою, мовляв, так-так, але Герта відчувала, що не вірить, бо інакше не гладила б її по голівці й не подавала б їй трилейову банкноту, за яку можна було купити аж чотири морозива по 75 банів. А сліпий акорденіст Лулу відрізав їй, що він ніколи не бачив, щоб птахи перекидалися на книги, а книги на птахів, то є тільки небиліці. Бо Лулу не був завжди сліпим. Його позбавили зору товариші міліціонери в арешті столичної міліції, бо не хотів видати, де ховається відомий бандит-легіонер Константін Блідару. Бідний Лулу навіть не знав схованки легіонера, але хіба товариші повірили йому?..

Третім коханням Герти був книгар Йоаніке Йоргован. Герті, дочці тисової русалки Міріам та останнього рахмана Миндрула Каравара Куку, сповнилось чотирнадцять років, а йому, Йоанікові Йорговану, вже далеко за сорок. Коли він повів її до себе додому, Герта навіть не питала навіщо. Ні коли він зробив її своєю жінкою, не питала нічого. Їй здавалось, що кохає його, мабуть, не так сильно, як мармурового ангелика та Блакитного Пескеруша Івана Рибалку, але, все ж таки, кохає.

Це, поки не побачила приклеєну на дверях його кухні афішу з британським рок-гуртом *Led Zeppelin*, і тоді вона закохалася, як жінка в мужчину, в Джеймса Патріка Пейджа. Відразу перестала кохати Йоаніку Йоргована, бо не можна кохати одночасно двох мужчин. Але Йоргована не покинула, і не могла покинути, тому що у його хаті було повно книг, багато книг, сотні книг, тисячі... Герта вірила, що між отими книгами знаходиться і її коханий Блакитний Пескеруш Іван Рибалка, а їй не залишається нічого іншого, як читати книгу за книгою, поки не натрапить на нього, а тоді він знову перекинеться на птаха, і разом зі всіма книгами-птахами полетить у вирій до рахманського краю, де зустріне Джеймса Патріка Пейджа, тому що такий чарівний мужчина, як він, може бути тільки рахманом. Одного разу розповіла про це Йоанікові, який, вислухавши її, позіхнув, махнув байдуже рукою і пішов до своєї книгарні, але наступного дня зірвав афішу британського рок-гурту *Led Zeppelin*, і приклеїв плакат з товаришем Генеральним Секретарем Румунської Комуністичної Партії Ніколає Чаушеску, а під портретом товариша було написано:

*«Я не боюся поганих книг,
я боюся гарних книг!»*
(Ніколає Чаушеску)

(Далі буде)

¹ Твій палісад пронизаний тремтінням,
Але не турбуйся,
З весною зустрічаючи королеву травня.
Перед тобою дві дороги,

Але будуть строки,
Щоб встигнути ще змінити свій шлях.
Це дуже дивно.
(Led Zeppelin – «Сходи до раю»)

Корнелій ІРОД

СВЯТО

IV. Ворог мого ворога

(Уривок з роману)

(Продовження з № 316-317)

8.

Останнім часом Ірину охопив якийсь неприємний настрій, якась нудота й байдужість. Була вона здебільшого не в гуморі, наче вже нічого не цікавило її, не бажала вона нічого. Як раділа Ірина на самому початку, коли прибули вони з Віктором до Свинту Георґе, як зачарували її околиці села і, взагалі, Дельта Дунаю, так сильно бажала вона тепер покинути цю «пустелю». Певне, інакшим мало б бути її життя, якщо, скажимо, мала б дитину. Але, здається, Ірина залишиться бездітною, бо досі вагітність оминала її, а Віктор казав Ірині, що не знати, хто з них двох винен – він чи вона; щоб дізнатися, треба провести спеціальні аналізи в якійсь клініці. А може бути, що через нього нема в них дітей, бо зізнався їй Віктор, коли ще жила вона у мадам Софіки й боялася, що завагітніє, а він заспокоював її. Тоді Віктор розказав Ірині, що він і ще кілька зацікавлених колег провели в медінституті тест на плідність, і Вікторів результат аналізу виявився негативним. Та хто його знає, чи проведені студентами аналізи дали правильні результати. Тому, щоб переконатися, треба йому повторити той тест у спеціалізованій лабораторії.

Без іншого серйозного заняття, крім шкільного, і жити в якомусь місці, котрого вона наситилася, Ірину чимраз сильніше мучила думка покинути Катирлез і переїхати в іншу місцевість, більш густонаселену, більш цивілізовану. Вікторові вона про це ще не говорила – не хотіла сердити його, знаючи, що поки що районне начальство не дозволило б йому перевестись із Свинту Георґе, а крім того вона не була певна, що й Віктор бажав цього. Їй здалося, що Віктор почуває себе добре в цьому місці. А для неї воно стало нестерпно монотонним, і наче вже й шкільні «збори» не приваблювали Ірину, як раніше. Хоч останній раз їй сподобалися. Ніцу пристарав нові пластинки; на кожній було по десять, а то й більше мелодій і стільки ж на звороті. Словом, музика бу-

ла хороша й танцювалося чудово. На тих «зборах» педкадрів був і лейтенант Ремус Мушат; його вперше запросили. З цієї нагоди Ірина переконалася, що молодий офіцер – прекрасний танцюрист. Певне, не в тому розумінні, що він замінив Віктора, котрий не прийшов на ті «збори». А не прийшов не тому, що повинен був писати звіт для районного правління, і не тому, що покликав його священник Бутояну проконсультувати його стару маму, ні. Попри все це він мав би часу й на «збори», але Вікторові, як вона не раз помічала, не подобалося танцювати, тому, мабуть, він і не дуже вміє, ну, хіба що танґо, і то без жодних фігур. А Ірина дуже любила потанцювати; для неї не має значення, які танці, чи то народні – гора або сирба, – чи «панські», з яких найбільше подобався їй вальс. Тому-то й була вона просто зачарована лейтенантом Мушатою, який був не те що хорошим, а просто досконалим танцюристом. Ірина дійшла такого висновку, коли переконалася, що вони чудово парувалися, а офіцер запрошував її майже постійно, певне, й тому, що в той день Ірина прийшла на «збори» без Віктора. Та Ремус Мушат танцював раз або двічі й з рештою дам, але тільки так, із ввічливого обов'язку, бо цілий вечір був тільки з Іриною.

– Уважай, а то я розкажу лікареві... – сміючись, сказала Нана, дружина директора Бобенка. – Бачу, що військо захопило чужу територію і старається встановити свою владу!..

– Але треба тобі спішити, – відповіла Ірина теж сміючись, – інакше не вступиш, бо таки я сама розкажу йому. А Віктор, запам'ятай, зовсім не ревнивий, бо нема на це причин!

– Зате моя жінка, як я вижу, дуже ревнива або, вірніше, заздрісна... – сказав директор Дмитро Бобенко, через що всі засміялися.

Забава тривала до вечора. Закінчилася вся закуска, а цього разу й не було тієї закуски так багато, закінчилися і напої, але учасники досхочу натанцювалися, жартували, сміялися, словом, всі були

задоволені. Також всім сподобалася нова музика, яку приніс Ніцу, але Ірина попросила директора дому культури, щоб поставив і давніші пластинки, головню ті, на яких записані відомі вальси. Загальній веселій атмосфері сприяли й анекдоти лейтенанта Мушата, а виявилось, що знав він купу тих анекдотів. Спочатку розказував здебільшого «чемні», далі перейшоа на тривіальні, а те, що дами не лише не сердились, а сміялися весело, підохотило Ремуса Мушата розказати й ще кілька сороміцьких анекдотів.

– Ось чому, «генерале», я дуже задоволений, що запросив тебе на наші «збори», – сказав директор школи, по-дружньому поплескуючи долонею Мушата по плечі, – віднині вважай себе нашим постійним запрошеним, – закінчив він, спричинивши схвальні оплески присутніх.

Підохочений лейтенант Ремус Мушат на radoщах розказав ще кілька анекдотів, а вже після восьмої вечора «збори» закінчились, і учасники почали розходитися. У школі залишилися, як завжди, лиш Лілі та Констанца зі своїм нареченим, щоб зібрати зі столу, навести порядок, зняти з вікон верені, якими ті були заслонені, і відчинити вікна, щоб провітрилося, хоч ніхто із педкадрів не курив, і навіть Мушатові заборонили, коли той збирався припалити цигарку – так, аби завтра вранці ніхто не міг кмітити, що в школі забавлялися. А педкадри остерігалися, щоб про їхні «збори» не довідалися в районному інспектораті, головню в районному партійному комітеті, бо такі забави виходили за межі «соціалістичної моралі». Там переконані, що вчителі, котрі розважаються під ритм декадентської музики, не здатні виховувати дітей у дусі соціалістичних принципів. Не зналося також, що час від часу в канцелярії школи або в домі культури збираються директор школи, директор дому культури, місцевий лікар, лейтенант Мушат і грають у карти. Розуміється, що й покер ніяк не відповідає соціалістичному вихованню.

У Свинту Георґе зналося дещо про вчительські «збори», бо директор Бобенко розказав колишньому секретареві сільської партійної організації, старому механікові місцевої електростанції, а також голові сільради, котрого недавно обрали секретарем парт-організації, що в школі розгортає свою діяльність «Педагогічний гурток» і що товариш Міґай Ніцу не лише як викладач, а як директор дому культури роз-важає іноді членів гуртка хорошою музикою. Але місцевим властям, включно трьом міліціонерам Катирлезу, не до того – в них інші клопоти, головню не-

законна торгівля кав'яром і хутром водяних щурів, але не в тому розумінні, щоб заборонити таку прак-тику, а, навпаки, щоб скористатися з тієї торгівлі для власної наживи. А що діється в школі – справа директора Дмитра Бобенка: то його відповідальність і по партійній лінії, оскільки він член катирлезького партійного комітету.

Будинок школи знаходиться недалеко сільради, а з шкільного подвір'я видно задню частину господар-ства Вареників, що на сусідній вулиці: дві хати – стара двокімнатна, котру здали в найми лікареві Доріну та його дружині, і нова хата, більша, в якій живуть не лише члени сім'ї Вареників – Матей, Марія і їхня дочка Доріна, але є досить місця й для «курсантів»; біля нової хати – літня кухня, в якій, якщо прибуло більше «курсантів», ночує вся сім'я Дорінів, а Ма-тей, коли й нема «курсантів», любить спати в кухні на теплій лежанці. Трохи далі, біля городу, відділені від подвір'я високим тростяним тином, знаходяться шопа для дров, курник і свинарник.

Щоб дійти додому, Ірина минала попри сільраду, далі повертала вліво на сусідню вулицю, минала ще три хати й доходила до хвіртки Вареникового по-двір'я.

Педкадри вийшли зі школи веселі, сміючись, побажали один одному доброї ночі й пішли додому, кожен в інший бік, іншою вулицею. Ірина помітила, що лейтенант Мушат рушив у той самий напрям, що й вона. Власне, так повинно й бути, бо, проминувши сільраду, вона заверне вліво, а він направо, в напрям-ку церкви, а далі вийде на центральну вулицю, якою дійде до пікету.

На роздоріжжі лейтенант зупинився:

– Сердечно дякую за цей чудовий вечір! – взяв він злегка Ірину за лікоть. – Ти танцюєш чудово! – і несподівано притягнув її до себе й поцілував придав-лено Іринині уста.

Вона сильно відштовхнула його й просичала:

– Не будь безличний! Я скажу Вікторові – ото друг!..

Ірина відбігла кілька кроків і зупинилась. Повер-нула голову, бо почула, що Ремус Мушат промимрив засоромлено:

– Прошу тебе, пробач...

Ірина не відповіла, крутнулася й попрямувала додому, але вже не квапилась. Увійшла на подвір'я, де постояла трохи, щоб заспокоїтися, і аж потім зайшла до хати.

(Далі буде)

Віргілій РИЦЬКО

ЕПОПЕЯ ЗАДУНАЙСЬКИХ КОЗАКІВ

(Драма)

(Продовження з № 316-317)

13 Вибори отамана

14 жовтня. Покрова Святої Богородиці. На майдані перед церквою зібралися козаки й інші особи, які були на Божій службі в церкві. На довгому столі, накритому килимами, лежать козацькі клейноди.

Іван: Браття дорогі! Дотепер ми обрали 38 курінних отаманів. А тепер подумайте добре, кого виберемо коштовним отаманом. Хай буде хоробрий, сміливий, лютий у бою. Хай буде вірний нашому девізу: «Не треба боятися смерті, бо все одно її не оминеш». Щоб знав добре, як користуватися шаблею, гвинтівкою, щоб не жалів ворога. Кого хочете вибрати?

Голос з натовпу: Семена!

Всі: Семена! Семена! Семена!

Іван: Не маєте іншої пропозиції?

Всі: Ні-і-і!

Іван: Якщо ви бажаєте, щоб Семен вами керував, тоді хай він прийде, щоб вручити йому знак сили отамана!

Семен: Спасибі вам, браття, що вибрали мене! Поклали мені на плечі великий тягар, але я постараюся здійснити все з Божою та вашою допомогою.

Всі: Хай живе Семен!

Семен: Завтра покличу суддю, писаря, осавула, драгомана й інших урядових осіб, щоб уточнити план розвитку нашої Січі. А тепер радіймо празником!

Наступного дня. У приміщенні кошового отамана навкруг столу сидять керівні представники Січі, які розмовляють про майбутній хід їхньої організації. На чолі стола сидить Семен, суддя, драгоман і священник.

Отаман: Суддя, як вам відомо, буде моїм помічником, він рішатиме всі судові справи. У нього буде печатка Січі.

Суддя: Старатимуся бути правдивим суддею. Не буду дивитися на обличчя людини, а на правду, яка приходить від Бога. Буду вірний Січі й захищатиму її всюди.

Отаман: З осавулом матиму особисту розмову, бо як вам відомо, наша скарбниця повинна бути в

добрих руках і в секретному місці, яке тільки ми вдвох знатимемо.

Осавул: Це залишиться нашим секретом, отамане, і навіть страх смерті не розв'яже мені язика. Тут багатство Січі, яке треба захищати, розумно витратити та примножувати.

Отаман: Писар буде займатися документами Січі. Він освічена людина, знає латину, грецьку, російську, турецьку та молдавську мови. Нашу Січ знатимуть під його підписом.

Писар: Я повідомлятиму отамана про хід усіх справ Січі.

Отаман: Драгоман допомагатиме нам у розмовах з тими, які не знають нашої мови.

Драгоман: Отаман знатиме все, що говоритимуть наші й чужі делегації.

Отаман: Панотче, ви займетеся духовними справами козаків. Майте на увазі, що треба віднайти кількох молодих, розумних козаків, яких пошлемо учитися до молдавських шкіл і на святу гору Афон, щоб підготувати майбутніх служителів для нашої церкви.

Священник: Як бачите, отамане, я вже не такий молодий, гадаю, пора готувати мені зміну. Я вже маю на прикметі 5-6 молодих здорових, здібних, дотепних хлопців. Хай Бог благословить!

Далі мова йде про розвиток Січі та української громади, а також про курінних отаманів.

Семен: Мені хочеться сказати про успіхи нашої громади, відколи ми прибули сюди.

Микита: Треба усвідомити, що Січ – серце козаків.

Семен: Тому й підтримали Січ всі українці Дунайської дельти.

Давид: Я радий, що нам вдалося збудувати наші курені. Вони прості, покриті комишем. У них є все необхідне: столи, лавки, ліжка.

Семен: Потім збудували й паланку, титарню, церкву та інші потрібні приміщення.

Ілля: Наші українці утворили свої громади в таких місцевостях: Караорман, Катирлез, Прислав, Тульча, Стара Кілія, Чукурова та ін.

Семен: Все, що ви кажете тут, правда, і треба, щоб знали про це всі ті, які знайшли свободу на цих далеких місцях. По тому, як йдуть справи, ми можемо передбачити, що невдовзі наша козацька громада зросте і залишиться на цих турецьких землях.

Давид: Ми тут будемо жити, скільки будемо вільні. Ми сини свободи. Козак повинен бути вільний!

Семен: Останнім часом ми прийняли багато нових козаків у нашу Січ, треба буде добре підготувати їх, щоб стали добрими воїнами. Вони повинні звикнути до козацького порядку, дисципліни, до щоденного розпорядку, якого мусять дотримуватися.

Микита: У нас багато дітей, яких ми маємо навчити писати й читати.

Семен: Діти повинні вміти співати й молитися. Кожний хлопчик повинен бути біля старшого козака, який научить його мистецтва верхової їзди та мистецтва боротьби з ворогом.

Давид: Нові козаки повинні тренуватися щодня до першої крові. Мені подобається, що вони життєрадісні й мають бажання боротися.

Семен: Вони вже звикли, що гарматний постріл, це сигнал збирались на обід. Вони знають, що перед обідом мають слухати благословення панотця та промовити «Отче наш».

Микита: Вечорами ходять до церкви слухати вечірні молитви й пісні церковного хору.

Семен: Козаки повинні бути суворими з тими, кого виховують, щоб у майбутньому мати надійних воїнів у Дунавецькій січі. Ми повинні боротися з ворогом, не боячись смерті!

Давид: Навчимо їх добре володіти шаблею, рушницею, пістолетом, ятаганом. Кожний козак повинен добре орієнтуватися у своїй справі!

Семен: А тепер ідіть до ваших куренів і займайтесь справами, про які ми тут говорили.

14 Весілля

Сонце спускається до обрію. Вода почервоніла від його променів. Тихо пливе човен. У човні двоє закоханих – Уляна та Міхай. Міхай неквапно веслує.

Уляна: Я бувала багато разів на Дунаї, але він ніколи не здавався мені таким тихим, спокійним, красивим, як тепер.

Міхай: Залежить, з ким була на човні. З друзями, з сусідами, з родичами.

Уляна: Найчастіше з батьком рибалила. Він дуже добрий рибалка. Знає точно місця, де ховається риба і як її принадити.

Міхай: У цих місцях бути добрим рибалкою – безцінний дар. Для цього треба впізнавати всі канали, всі місця, де буває риба.

Уляна: Це так. А скажи мені, що ти співав на твоїй волоській мові? Це гарна мелодія. Я дещо зрозуміла, але не все. Ти так співав, що схвилював мене.

Міхай: Так буває, коли співаєш для коханої, коли всюди бачиш тільки її образ.

Уляна: Невже так буває?

Міхай: Точно так, як я тобі кажу! Подивися в дзеркало води. Кого бачиш?

Уляна: Себе.

Міхай: Бачиш, а я що казав тобі? Образ моєї коханої дівчини. І я бачу тільки тебе. У воді, у небі, всюди, куди не гляну, бачу лише тебе. Бачиш, там, на небі почав сходити місяць. Він – король ночі, а ти – моя королева. На півночі з'являється зірка за якою керуються моряки. А ти – керуюча зірка мого життя!

Уляна: Міхайю, не говори так, бо я дуже хвилююся. Жоден хлопець не говорив мені такого, як ти мені говориш... Краще співай мені...

Міхай співає:

În apa deltei de cleștar
Ard stele mici de chichimbar,
Și cântă un pescar cu dor,
Ahei, ahei, ahei, ahei!
Frumoasa deltei de cleștar,
Cu sufletul de nemifar...

Уляна: Дякую, Міхайю! Дивлюсь на тебе, а мені не віриться...

Міхай: Що тобі не віриться?

Уляна: Ти закоханий?

Міхай: Так! І ще як сильно закоханий!

Уляна: Справді?

Міхай: А про кого, гадаєш, я думаю? На кого я задивляюсь, коли збираємось на вечорницях?

Уляна: Хтозна, дівчат багато.

Міхай: Так, дівчат багато, всі українки гарні, але Уляна тільки одна. Тільки її образ непокоїть мене і вдень, і вночі. Де не ходжу, всюди бачу образ твій. І навіть вночі у снах.

Уляна: Чи це правда?

Міхай: Ти така для мене, як повітря, яким я дихаю. Не можу жити без повітря, і без тебе не можу...

Уляна: Досі ніхто не казав мені такі слова!

Міхай: І ніхто не зможе сказати, бо для того треба так кохати, як я тебе кохаю...

Уляна: Настає ніч. Повертаймося додому, бо мої батьки будуть турбуватися.

(Далі буде)

Із сучасної румунської прози • Із сучасної румунської прози

Дан Клаудіу ТЕНЕСЕСКУ**ШЛЯХ МАВОК**

(Уривок з роману)

(Продовження з № 316-317)

– Можливо, нам пора подумати про спадкоємця? – наважився одного разу Васіле, – Бо не знаємо...

– Про що ти? Тобі здається, що хтось може забрати Мінодора від мене?! Ні, знай, що й сам Господь не зможе!

– Я не говорив цього, але хочу, щоб ми мали дитину нашої крові, це зовсім інше.

– Це так! Якщо Господь захоче, будемо мати, якщо ні, то вже маємо його!

Васіле махнув рукою на знак, що згідний з її словами, але запаливши цигарку, промовив з докором:

– Ти любиш його більше ніж мене!

– І що в цьому лихого? Ти повинен бути задоволеним!

У початковій школі Мінодор вчився добре, завжди займав перші місця. Він був кмітливим, швидко і легко розумів уроки, а у вільний час бавився, лазячи по деревах, заглядаючи у пташачі гнізда, часто доглядаючи за покинутими або безпорадними пташенятами, поки вони не вилітали з гнізда. Директор школи, побачивши здібності дитини, порадив Васіле відправити хлопця до одного з бухарестських ліцеїв. Батько послухав директора й віддав хлопця до ліцею імені Міхая Хороброго, але відстань від їхнього села до столиці була досить великою, тому вирішив віддати його до інтернату. Строгі порядки в інтернаті не сподобались Мінодорові, який був навчений жити вільно й робити, що захоче. Опинившись між чужими стінами, змушений жити за строгими правилами, встановленими директорами, викладачами, вихователями й навіть прибиральницями, він витримав тільки один рік, після чого попросив своїх батьків, щоб забрали його з інтернату.

– Хіба ти зможеш щодня добиратися зі Сибиренів до Бухаресту?! – пробував Васіле переконати хлопця.

– Чому ні? Як може Парпала, так зможу і я, знаю, що буде важко, але це не лякає мене!

Тоді Мендіца вирішила перевести його до найближчої школи, яка знаходилася у кварталі Кітіла. Нові колеги радісно прийняли його і швидко включили

до спортивних команд, з якими брав участь у всіляких змаганнях. Це дало йому можливість відзначитись знову, адже незабаром він став найкращим волейболістом школи. Він пишався, коли дівчата на змаганнях виголошували його ім'я, а вчителі вихваляли за отримані результати, його дедалі більше цінували всі. Проте він залишився і надалі сором'язливим юнаком, і рідко виявляв ініціативу. Коли в сьомому класі отримав записку від Чели Лупеску – брюнетки з великими й сумними очима, з кучерявим волоссям і білою, як молоко шкірою, ледь що не знепритомнів. Він помітив прекрасну колегу зі сьомого класу, але не знав, як міг би сказати їй, що вона йому подобається, тим більше, що вона завжди гуляла у супроводі двох подруг, і щоразу, коли проходили повз нього, дівчата голосно сміялися, що лякало і соромило його, схилило думати, що вони сміються з нього. Але одного дня він знайшов у своїй парті залишену нею записку: «Я бачила тебе й аплодувала вчора на матчі, який ви виграли. Ти був чудовий! Я хотіла б зустрітись з тобою, щоб щось показати. Якщо згідний, то приходь завтра о сьомій до кінотеатру «Феровіар».

Бідний хлопець не спав цілу ніч. Наступного дня він шукав її на шкільному подвір'ї, але не зустрів. Увечері на пів години раніше призначеного часу він чекав біля кінотеатру на протилежному боці вулиці. О сьомій годині Чела з'явилася у супроводі своїх незамінних подруг. Він подумав, що вона покликала його тільки для того, аби посміятись над ним разом зі своїми подругами, які йшли за нею. Але коли вирішив піти звідти, дівчина побачила його і, помахавши рукою, гукнула:

– Агов, пане волейболіст, кінотеатр на цьому боці вулиці! Ходи!

Він перейшов вулицю, як робот на пружинах, не здаючи собі справу, як дійшов до них.

– Дороженькі мої, познайомтесь з Мінодором, який від сьогодні стане моїм найкращим другом. А вони – Марічіка та Юлія, – представила Чела своїх подруг, вказуючи на них широким жестом. – А зараз ми підемо в кіно, але наші з Мінодором місця – на балконі, а ваші – у залі, – сказала з упевненістю людини, яку завжди всі слухають!

Здивований, він імітував посмішку, потім підійшов до неї, немов притягнений магнітом, і, заїкаючись, тихо сказав:

– В мене немає квитків, я не знав, не думав, що...

– Ха, ха, ха, нічого, моя мати працює тут касиром, отож заведе нас безплатно.

Із сучасної румунської прози • Із сучасної румунської прози

Він сидів поруч неї в напівтемряві, яку роздирали смуги світла від фільму, що йшов на екрані, вдихаючи її фіалковий парфум, поклавши руки на підлокітники стільця, дивлячись і не розуміючи нічого з того, що проектувалося на величезному полотні. Навіть не насмілювався подивитися на неї. Згодом Чела взяла його за руку й прошепотіла:

– На полі ти, як лев, а тут втопився у бочці сором'язливості!

– Я...

– Обніми мене, мені холодно!

Плечі у неї були круглі, як два кавуни, а шия, здавалось, обпікала його руку. Далі Вона взяла його руку й опустила до своєї правої груді, розміром з його долоню, яка обпекла його вогняними стрілами!

– Дивись, бо плаче і ліва, – хіхікнула Чела.

Він зовсім розгубився! Сміливість і плани, складені ранком, загубились у здивуванні, яке охопило його, перевершене лише почуттям, яке тремтіло в його грудях! Коли вийшли з кінотеатру, на них чекали її подруги. Чела підійшла до них і впевненим жестом прогнала їх.

– Гайда, пішли, додому, дівчата! А я залишусь зі своїм хлопцем, зустрінемось завтра.

Чела взяла його поплік руку й потягла за собою вулицею.

Мінодор, хоча ще не прийшов до тями від здивування, вирішив спробувати бути сміливішим. Витягнув руку й обняв дівчину. Відразу відчув бажання поцілувати її, але для цього не вистачало сил перебороти сором'язливість.

Коли дійшли до першого роздоріжжя, Чела зупинилася і запитала його:

– Ти відведеш мене додому? Але я живу аж в Куцариді.

– Звичайно, – поспішно відповів Мінодор.

– Тоді поспішаймо, бо це досить далеко.

Вони вирушили до кварталу, в якому жила Чела. Він тримав руку на її плечі, а вона своєю обняла його талію. Почало смеркати, кілька лампочок на вулиці, на яку вони увійшли, кидали тьмяне світло. Біля одного стовпа кілька хлопців голосно розмовляли і курили. Коли дійшли до них, один з хлопців став посеред дороги і зупинив їх.

– Чела, якого біса тягнеш за собою оцю потвору, хто він?

– А тобі, яке діло, Замане?! – погрозливо відповіла дівчина.

– Ну, якщо вас побачить Антоніке, то йому не вилупцюваному не піти звідси.

– Справді? А хто такий Антоніке, мабуть, якийсь дракон? – тим самим тоном запитала Чела. – Чи я божила з ним і не пам'ятаю? Ха-ха-ха!

– Слухай, хлопча, добре і намаж п'яти салом, бо у неї є хлопець, на дві голови вищий за тебе!

Мінодор перелякався. Він був у чужому кварталі один, оточений п'ятьма пацанами, і щойно дізнався, що вона, Чела, має хлопця. Однак насмілився і відповів:

– Я тільки... Ми колеги, і я прийшов позичити від неї книгу!

– Тоді бери книгу і валяй звідси, поки не попав під дощ!

– Я скажу батькові, Замане, – погрозувала Чела. – Побачиш тоді!

– Ой, налякала, – відповів хлопчина.

– Ходімо, милий, – потягла його Мінодора за руку. Повернешся іншою вулицею, я покажу тобі, щоб не зустрівся з оцими бродягами!

Поки добіг до трамвайної зупинки, Мінодор аж спитнів. Чекаючи трамвай, вирішив більше не зустрічатись із Челою, але наступного дня вона сама прийшла до нього:

– Ти злякався отих сволот? Вони не посміли б тебе навіть пальцем торкнутися. Бояться мого батька!

– Так, але є й Антоніке! – почав відмахуватись Мінодор.

– Ого! Я розповіла йому про тебе, а він не сказав нічого!

– Гаразд, але чому тоді ти все ще шукаєш мене, якщо у тебе є хлопець?

– Він – по сусідству, а ти – у школі. Але знай: ти мені подобаєшся тільки тому, що я люблю, як ти граєш у волейбол і як вчишся! А зрештою... якась плутанина!

Бідний Мінодор впивався надією, що подія, яка відбулася напередодні, відкрила йому шлях до великого кохання... Повернувшись додому, довго дивився в дзеркало: худий, блідий, розтріпаний, вічно засмучений, із витягнутим обличчям, він зовсім не був гарним. Тільки руки та ноги нагадували спортсмена.

Надворі заходило сонце, втрачаючи свою силу. Подих вітру ліниво будив листя на деревах, змушуючи їх шелестіти. Запаморочена горлиця злякано прилетіла, вдарившись у вікно, крізь яке Мінодор спостерігав, як грайливо тоне за горизонт світло дня.

(Далі буде)

**З румунської переклав
Михайло Гафрія ТРАЙСТА**

Володимир АНТОФІЙЧУК

ГІРЧИЧНЕ ЗЕРНЯ

Оповіді про основи християнського віровчення

(Продовження з № 316-317)

ВСЕСВІТНІЙ ПОТОП І ВАВИЛОНСЬКА ВЕЖА

*Побачив Господь,
що людська злоба на землі велика...*

Буття, 6: 5

Минуло багато часу. Люди, кількість яких все збільшувалася і збільшувалася, розселилися по всій землі. Спочатку вони боялися Бога і служили йому, але згодом почали чинити не по волі Божій. І тільки один чоловік на ймення Ной залишався вірним своєму творцеві.

І побачив Господь, що людська злоба на землі велика і що помисли нащадків Адама і Єви тільки злі. І тоді Бог сказав Ноеві:

– Прийшов час покари роду людському, який своїми гріхами заповнив усю землю. Нашлю я на землю великий потоп і вигублю усе живе на ній. А ти збудуй собі великий корабель-ковчег і помісти на ньому всю свою сім'ю. Візьми з собою також по парі всіх тварин, птахів, комах, щоби вони також залишилися живими...

І зробив Ной так, як йому звелів Господь.

Довго будувався ковчег. І як тільки все було готове, полив дощ. Тривав він сорок днів і сорок ночей. Вода затопила всю землю. Через сто п'ятдесят днів повинь закінчилася, і ковчег зупинився на горах Араратських.

І тоді випустив Ной птаха, щоби дізнатися, чи не показалася десь з-під води земля. Але птах повернувся, бо не було йому де сісти. Через кілька днів Ной знову випустив із ковчегу голуба. Увечері птах повернувся, тримаючи у дзьобі свіжозірваний оливковий листок. Так у ковчезі дізналися, що вода зійшла з землі. Тому й зараз голуба вважають символом миру на землі. Ще через кілька днів випущений із ковчегу голуб не повернувся. Тоді відкрив Ной покрівлю ковчегу й побачив, що поверхня землі висохла. І сказав Господь Ноеві:

– Вийди із ковчегу ти, жінка твоя, сини та їхні дружини, виведи із собою всіх тварин, і хай розійдуться вони по землі, і хай плодяться і розмножуються.

І вийшов Ной із ковчегу, поставив жертвник і приніс Богові жертву з подякою за врятування. І почув Господь приємний запах і сказав:

– Не проклинатиму вже більше землі й не губитиму ніколи всього живого.

Біблійна оповідь про потоп нагадує нам, що Господь за добро нагороджує, а за зло карає, бо він справедливий. Інколи покара наступає одразу ж після вчиненого, але частіше людям дається час і можливість усвідомити свої гріхи й покаятися.

У синів Ноя було багато дітей і від них пішли всі народи на землі. Вони мали мову для спілкування між собою. Та, як з'ясувалося згодом, люди не стали кращими, ніж до потопа. Загордившись своїми знаннями й умінням, їм захотілося прославити себе та збудувати таку вежу, яка би своєю вершиною сягнула аж до самого неба. І розпочалося будівництво. Та побачивши гордість і зухвалість будівників, Господь покарав їх тим, що змішав їхні мови. З тих пір люди почали розмовляти різними мовами й не могли зрозуміти один одного. Будівництво припинилося, а ті, хто затіяв його, розбрелися по всьому світу. Місто, де будували цю вежу, розташоване на березі річки Євфрат, і називається воно Бабел (Вавилон), що означає змішання.

І донині деякі люди подібні до будівників Вавилонської вежі. Надміру горді, хочуть вони показати на весь світ своє уміння і вершать на свій розсуд зовсім не потрібне, а інколи й шкідливе. Результати їхніх зусиль називають «вавилонською вежею», що означає справу, яка ніколи не буде завершена, а також «вавилоном», «вавилонським стовпотворінням», розуміючи під цим цілковите безладдя.

АВРААМ

...І встановлю я мій союз між мною й тобою
і між твоїми потомками, в їхніх поколіннях,
як союз вічний, щоб бути Богом
тобі й потомкам по тобі.

Буття, 17: 7

Народи, які пішли від синів Ноя, з часом забули про Божу покару й почали грішити, відвернувшись від істинного Бога. Вони поклонялися Сонцю, Місяцю, вшановували інші небесні світила як божества, робили собі богів із каменю, дерева, металу, а деякі обожнювали тварин. Так люди стали ідолівірцями.

Але були серед них і праведники, що вірили в одного істинного Бога. До них належав і Аврам із Халдейської землі. Пізніше Бог назве його Авраамом, що в перекладі означає «батько багатьох народів».

Якось Господь сказав Авраамові: «Вийди із землі своєї, і від рідних твоїх, і з дому батька твого до землі, яку я тобі вкажу. І я утворю від тебе великий народ, і благословлю тебе, і возвеличу ім'я твоє».

Авраам зробив так, як сказав йому Господь. Узав він з собою дружину свою Сару, Лота – сина брата свого та інших людей і вирушив до вказаної йому землі Ханаанської.

Довго йшли мандрівники, долаючи різні труднощі. Зупинилися вони одного дня в околицях Вефілю. І тут Авраам запропонував Лотові поділити ближні земля і розійтися в різні боки, щоби уникнути суперечок, які розгорілися між їхніми пастухами.

Лот зупинився в долині Йорданській, в околицях міста Содому, жителі якого були злими й грішними перед Господом. Але Лот, спокусившись на родючі землі, у своєму виборі не порадився з Богом, як це належить завжди робити. За те, що жив він у громаді нечестивих людей, пізніше спіткало його чимало різних бід.

Авраам поселився біля діброви Мамре. Але перш ніж вибрати місце поселення, він збудував жертвник і помолився Богові. І сказав йому Господь: «Подивися на північ і на південь, на схід і на захід. Всю землю, яку бачиш, я даю тобі й твоєму потомству навіки».

Але про яке потомство йшла мова? Авраам був уже старим, і дітей у нього не було. Однак Господь сказав йому: «Подивися на небо й полічи зорі, якщо зможеш їх полічити... Ось скільки буде в Тебе потомків». Важко було повірити в таке, але в серце Авраама не проникло й тіні сумніву, і Господь побачив його праведність.

Одного разу, коли Авраам сидів біля входу до свого намету під час полудневої спеки, підійшли до нього троє подорожніх. Авраам запросив незнайомих мандрівників відпочити й приготував для них обід. А проводжаючи гостей, дізнався, що це сам Господь з двома ангелами гостював у нього. Бог відкрив Авраамові свій намір знищити сусідні міста Содом і Гоморру, жителі яких погрузли в тяжких гріхах. Шкода стало Авраамові родичів своїх, і звернувся він до Господа: «Невже ти справді хочеш вигубити і грішних, і праведних? Є ж у місті бодай п'ятдесят праведників!». Відповів Господь: «Якщо знайду в Содомі п'ятдесят праведників, помилую місто заради них». «А якщо там усього сорок праведників, – продовжував просити Авраам, – або тридцять, двадцять, навіть десять...».

І сказав Господь милосердний: «Не зруйную міста і заради десяти». Однак не знайшлося в Содомі й десяти праведних. Тільки одна сім'я такою була, сім'я Лота, сина брата Авраама.

Два ангели, послані Господом Богом, сповістили Лотові про те, що місто незабаром загине. Лот зі своїми рідними міг врятуватися, відійшовши в гори. Але була умова: не зупинятися і не оглядатися назад.

Зі сходом сонця наслав Господь з неба на Содом і Гоморру дощ із сірки і вогню. І загинули міста і все, що росло там. І дружина Лотова, забувши про засторогу й бажаючи вгамувати допитливість, оглянулася назад. І перетворилася вона на соляний стовп.

І на тому місці, де були Содом і Гоморра зробилося Мертве море. Його вода насичена сіллю, сіркою і смолою настільки, що ніщо живе в ній не існує і донині, навіть околиці мертві й порожні.

А у сім'ї Авраама незабаром збулося обіцяне Богом – народився син Ісаак. Коли хлопчик підріс, Господь захотів випробувати віру Авраама і його любов до Бога. Запропонував він принести в жертву єдиного сина. І покійно пішов Авраам на вказане Господом місце.

На горі Авраам склав із каміння жертвник і уже готовий був виконати те, що звелів Господь, але в останню мить пролунав голос ангела: «Аврааме! Не піднімай руки своєї на хлопця і не чини йому нічого злого. Бог знає, що ти вірний йому, і готовий пожертвувати в ім'я Господнє сином своїм єдинопородженим».

Оглянувся Аврам і побачив у кущах барана. Його і приніс він у жертву замість сина свого.

(Далі буде)

Дорогі українці!

Цей період року сповнений особливих релігійних смислів, але водночас він є моментом підбиття підсумків, доброю нагодою поміркувати над нашими досягненнями та майбутніми проєктами і, що не менш важливо, подякувати всім за зусилля, докладені протягом року.

2020 рік був роком випробувань, але водночас і досягнень у різних галузях, включно на місцевих та парламентських виборах. Мабуть, у майбутньому перед нами постануть нові виклики, але я впевнений, що разом, у єдності ми зробимо ще більше в культурній, освітній, видавничій, адміністративній та політичній галузях.

Ми продовжимо справу збереження та просування українських традицій, культури та мови, ми будемо й далі відстоювати інтереси української громади Румунії, і не тільки, бо, як добре відомо, Союз українців Румунії був і завжди буде духовним містком між українською громадою та мажоритарним населенням нашої країни.

Бажаю, щоб зимові свята стали для вас доброю нагодою для збереження та продовження наших прекрасних звичаїв і традицій, які ми успадкували від своїх предків та зобов'язані передати наступним поколінням.

Нехай зимові свята наповнять ваші душі вірою, надією та любов'ю, а 2021 рік нехай принесе вам міцного здоров'я, радість, добробут і сповнення всіх мрій!

***Щасливого Різдва Христового!
З Новим 2021 роком!***

З особливою повагою

*Голова Союзу українців Румунії,
Депутат Парламенту Румунії
Микола-Мирослав Петрецький*